

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Jiří Jemelka

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorální a spirituální teologie

Jiří Jemelka

Vybrané modely modlitební praxe mužů v Čechách na
počátku 20. století

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Luisa Karczubová, Th.D.

Obor: Teologické nauky

OLOMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 14. dubna 2012

Jiří Jemelka

„Buď můj život čest a chvála Boží,
jiným růže, sobě trní, hloží.
Být jak zrnko skryté v Boží zemi,
hrstka kvasu, o níž lidé neví.
Šířit radost, bolest nechat sobě,
hledat slabé, sílit, těšit v mdlobě.
Nehledat práv, plnit povinnosti,
chudý ve všem, bohatý jen v ctnosti,
opravdový až do morku kostí.
Sebe zapřít, stavět na milosti,
obejmout kříž, drtit změkčilosti.
Jiným sloužit, sám si sloužit nedat,
v oběť lásky sebe na kříž zvedat,
pobloudilé v náruč Boží volat,
zlobu láskou přemáhat a zdolat.
Nic nechtít a všechno dát,
Boha v bližních milovat!
S Matkou Boží pevně stát,
v dobrém růst a vytrvat!“

Modlitba P. Antonína Šuránka

Věnováno jako poděkování paní Jarmile Poláškové za její životní příklad opravdovosti,
věrnosti a vytrvalosti ve víře.

Poděkování

Velmi děkuji s. Luise Karczubové Th.D. za ochotný přístup, pomoc a odborné vedení, které mi poskytla při vypracovávání bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD	5
1 O VÝVOJI MUŽSKÉ MODLITBY	8
1.1 Vymezení pojmu modlitba	8
1.2 Historický vývoj modlitby	10
1.3 Modlitba vybraných mužů ve Starém zákoně	12
1.3.1 Adam	13
1.3.2 Abraham	15
1.3.3 Jákob	18
1.3.4 Josef z Egypta	21
1.3.5 Mojžíš	23
1.3.6 David	26
1.4 Modlitba vybraných mužů v Novém zákoně	28
1.4.1 Modlitební praxe Ježíše	29
1.4.2 Apoštol Petr	34
1.4.3 Apoštol Pavel	36
1.5 Premisy modlitební praxe mužů	39
1.5.1 Obecná rovina modlitební praxe	39
1.5.2 Specifika modlitební praxe	40
2 VYBRANÉ MODELY MODLITEBNÍ PRAXE MUŽŮ V ČECHÁCH NA POČÁTKU 20. STOLETÍ	42
2.1 Antonín Šuránek	42
2.1.1 Život a modlitba Antonína Šuránka	42
2.1.2 Celkový pohled na modlitební praxi Antonína Šuránka	47
2.2 Štěpán Trochta	50
2.2.1 Život a modlitba Štěpána Trochty	51
2.2.2 Celkový pohled na modlitební praxi Štěpána Trochty	56
2.3 Srovnání modlitební praxe u vybraných vzorů	58
2.4 Závěrečná komparace modlitební praxe vybraných modelů v teoretické části se závěry z praktické části	59

ZÁVĚR	60
ANOTACE	62
BIBLIOGRAFIE.....	63
Prameny	63
Literatura.....	63
SEZNAM ZKRATEK	65
SEZNAM PŘÍLOH.....	67
PŘÍLOHY	68

ÚVOD

Inspirován biblickými muži (Mojžíš, Josef z Egypta, David apod.), středověkými svatými (sv. Václav, sv. Vincent z Pauly, sv. František z Pauly apod.) a nakonec pak silnými českými církevními osobnostmi let nedávno minulých (Stojan, Trochta, Šuránek, Beran, Špidlík atd.), rozhodl jsem se zaměřit bakalářskou práci na téma mužské modlitby. A abych byl zcela konkrétní a vymezil určitý úsek v rámci mužské modlitby, vzal jsem si v praktické části práce za příklad dvě české církevní individuality na počátku 20.století, totiž Antonína Šuránka a Štěpána Trochtu. Tyto muže jsem zvolil jednak proto, že jsou to Moravané a jsou mi blízcí, jednak proto, že žili a zemřeli v pověsti svatosti. V neposlední řadě také proto, že jejich víru, resp. modlitební praxi velmi důkladně prověřil život sám. Žili v době, kdy se naše země zmítala nejdříve v područí nacistického režimu a následně v područí režimu komunistického. To jsou základní důvody, proč jsem v praktické části práce zvolil právě tyto osobnosti za vybrané modely.

Model je významově někdo (něco), co se dá tvarovat a nebo někdo (něco), co stojí druhým (malíři, sochaři apod.) jako předloha. Rád bych byl v této chvíli onen „malíř“; poněkud vědecky zaměřený „malíř“, který popíše vybrané modely stojící předlouhou v oblasti modlitební praxe a „vytesá“ písmem na tyto stránky pravdu i krásu daných modlitebních modelů s cílem zjistit, zda lze, při vši jedinečnosti modlitebního vztahu člověka k Bohu a naopak¹, vymezit rámec či cestu, které by byly pomocí v modlitební praxi dnešním mužům.

Modlitba je osobní záležitost. Zkoumat něčí modlitební život (praxi) je jako chtít prozkoumat něčí milenecký vztah. Svým způsobem je to nemožné. A svým způsobem to je zcela určitě indiskrétní, netaktní. Jedná se o naprosto důvěrnou a osobní oblast života člověka a v této souvislosti bychom mohli citovat verš z přísloví: „...*není slavné zkoumat slávu druhých.*“ (Př 25, 27)²

Na druhé straně sám Ježíš říká: „*Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já.*“ (Jan 13,15) Ježíš mluví naprosto jednoznačně v první řadě o sobě, když hovoří v prvním pádě jednotného čísla. Přeneseně však můžeme říci, že mluví také

---

¹ Naopak – tím se míní Boha k člověku.

² Není-li v textu uvedeno jinak, jedná se o citaci z Písma svatého dle českého ekumenického překladu.

o svých věrných služebnících, kteří žili v minulosti či žijí dnes – a dávají nám stejně jako Kristus svým životem (i modlitební praxí) příklad hodný následování.³ Tito jedinci jsou jako světlo, které nám svítí do tmy našich dnů.⁴ Jsou světlem, které nám rozsvěcuje Hospodin. Příkladem, který bychom měli následovat. Abychom mohli svým životem a modlitební praxí následovat jakožto učedníci Ježíše, je potřeba zkoumat „slávu druhých“, ať už Krista samotného či jeho věrných. Neboť jeho věrní, svatí, nám předávají evangelium „přežvýkané“, „natrávené“ do praktického aspektu života. Tím spíše je potřeba zkoumat vzory (zkoumat slávu druhých), pokud se jedná o tak podstatnou oblast křesťanského života, jakou modlitba je. Zkoumáním či studiem modlitební praxe druhých lidí získáváme potřebnou inspiraci pro vlastní život, pro vlastní modlitební praxi.

Nyní se podívejme na cíle, které by měly být dosaženy vypracováním této bakalářské práce. Obecným průřezem modlitební praxe vybraných mužů ve Starém a Novém zákoně chci v první části bakalářské práce definovat rámec biblické modlitební praxe. V druhé části práce se zaměřím na zcela konkrétní muže doby nedávno minulé⁵ (praktikující katolíky), žijící v době velkých změn (I. a II. světová válka, éra komunismu), kteří se přes nepřátelství a nenávisť různých režimů snažili aktivně žít nejen osobní modlitební život, ale i veřejný život pastýřů církve.

Konkrétně formulovaným cílem práce pak je:

1. v teoretické části (část č. 1) na vybraných modelech obecně definovat rámec modlitební praxe biblických mužů,
2. konkrétně vymezit společné / styčné prvky ve způsobu a podobě modlitební praxe těchto vybraných mužů (závěr části č.1),
3. zmapovat obsah modlitební praxe vybraných mužů v Čechách na počátku 20.století (část č.2),
4. konečné srovnání teoretických (část č.1) a praktických (část č.2) závěrů práce.

Tato práce je primárně vztahována k modlitební praxi mužů. Tím však nechci ani povyšovat význam modlitby mužů, ani snižovat význam a váhu modlitby žen. Písmo je plné příkladu ctnostných žen, které svou přímluvou (modlitbou) zachraňovaly

---

³ Vždyť kdo nám „dává“ svaté, ne-li Bůh sám a tak o každém člověku platí, že milostí Boží je tím, kým je – srov. 1. Kor 15,10.

⁴ Srov. Ž 18, 29: Ty mi rozsvěčuješ světlo, Hospodine. Můj Bůh září do mých temnot.

⁵ V porovnání s muži biblickými se jedná v podstatě o muže moderní doby.

doslova celý národ – viz. příběh o Rút, příběh o Judit či o královně Ester⁶. A v neposlední řadě, nikoliv na posledním místě, příklad Panny Marie, která svým životem, svou důvěrou v Boha a svou modlitbou předčila všechny narozené ženy. Nicméně samo téma modlitební praxe žen by bylo natolik obsáhlé, že by na to jedna bakalářská práce nestačila.

Na závěr tohoto úvodního oddílu bych se měl dotknout ještě jedné věci. Stojím před otázkou, jak uchopit onen pojem „modlitební praxe“, který je obsahem názvu této práce. Zdali pouze úzce, tzn. zaměřit se na modlitbu⁷ vybraných jedinců nebo se zaměřit na danou problematiku komplexněji, tzn. vnímat celkově kontext života daného zkoumaného člověka⁸. Vždyť svým způsobem je modlitbou vše, co děláme s Bohem a pro Boha. A navíc – co je a odehrává se uvnitř (niterný modlitební život), projeví se navenek⁹. V tomto smyslu si můžeme zmínit názor K. Rahnera, který říká: „*Církev se modlí. To patří k její podstatě. Úplná nauka o modlitbě je obsažena v životě církve. Právě proto však jsou výslovné a poučné výklady o modlitbě málo obsažné a velmi nesystematické.*“¹⁰ Úplná nauka o modlitbě je obsažena v životě – právě z toho důvodu je tato bakalářská práce pojata v širším kontextu života vybraných "modelů".

---

⁶ Viz. kniha Ester.

⁷ Její podobu, formy, obsah apod.

⁸ Viz. ono známé „podle ovoce poznáte člověka“, srov. Lk 6, 43: „*Dobrý strom nedává špatné ovoce a špatný strom nedává dobré ovoce.*“

⁹ Srov. Mt 12, 33.

¹⁰ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla*. 3. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2005. s. 346.

1 O VÝVOJI MUŽSKÉ MODLITBY

1.1 Vymezení pojmu modlitba

Než se pustíme do detailního bádání, co se obsahu mužské modlitební praxe týče, uvedme si alespoň v krátkosti definici modlitby, nebo-li základní význam pojmu „modlitba“. V tradici lidové zbožnosti obecně panuje názor, že modlitbu lze definovat jako rozhovor s Bohem. Dle wikipedie je modlitba (z praslovanského *mold-* snažně prosit, vzývat boha): „...úkon, který má ústřední úlohu v mnoha náboženstvích. V modlitbě se člověk obrací k božstvu.“¹¹ Židovsky a křesťansky chápaná modlitba pak není úkon, v rámci něhož se člověk obrací k nějakému božstvu, ale úkon, který směřuje k Hospodinu, dle víry židů a křesťanů jedinému a pravému Bohu. K Hospodinu, stvořiteli nebe i země – a také člověka, jak se dozvídáme v knize Genesis.

„Nesnadné je modlitbu definovat“¹², říká T. Špidlík a pokračuje: „Proto jsme vždy v rozpacích, máme-li vysvětlit několika slovy, co modlitba je.“¹³ Jak už bylo v úvodu uvedeno, K. Rahner poznamenává: „Církev se modlí. To patří k její podstatě. Úplná nauka o modlitbě je obsažena v životě církve. Právě proto však jsou výslovné a poučné výklady o modlitbě málo obsažné a velmi nesystematické.“¹⁴ Otázka zní, zda je tedy vůbec možné právě obsažně definovat modlitbu jako takovou. Suarez rozlišuje trojí pojem modlitby: „V nejširším slova smyslu, a to je každý dobrý skutek; ve smyslu užším je modlitba jen dobrý skutek našich schopností duchovních, myslí a vůle; tj. myšlenka na Boha a zbožné rozhodnutí; v pravém a vyhraněném smyslu však je modlitba prosba k Bohu.“¹⁵ T. Špidlík se také inspiroval u východních autorů, kteří hovoří o modlitbě: „...nakolik tím slovem vyjadřujeme stav duše, více nebo méně stálý postoj, zaměření k Bohu; nakolik modlitba značí náboženský úkon, zvláště recitaci liturgických textů.“¹⁶ Romano Guardini definuje modlitbu jako: „... vnitřní potřebu, milostí a naplněním – je

---

¹¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Modlitba>

¹² ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla*. 3. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2005. s. 346.

¹³ Tamtéž, s. 346.

¹⁴ Tamtéž, s. 346.

¹⁵ Tamtéž, s. 346.

¹⁶ Tamtéž, s. 347.

však také povinností, námahou a přemáháním.¹⁷ Dle sv. Jana Damašského je modlitba: „...povznesení duše k Bohu nebo prosba k Bohu o vhodná dobra.“¹⁸ Dále KKC pokračuje: „*Bůh neúnavně volá každého člověka k tajemnému setkání se sebou samým. Modlitba doprovází celé dějiny spásy jako vzájemné volání mezi Bohem a člověkem.*“¹⁹ Josef Fiorini Morosini O.M. uvádí: „*Modlitba je pro věřícího člověka tou nejpřirozenější duchovní činností. Modlit se, znamená projektovat do Boha svoji námahu a překážky ... Modlitba, sama o sobě, je nepostradatelným výrazem věřícího člověka.*“²⁰ Je velmi zajímavé sledovat význam modlitby z pohledu různých svatých, pro něž je modlitba „denním chlebem“, jak o tom svědčí např. slova sv. Terezie od Dítěte Ježíše: „*Pro mne je modlitba vzlet srdce, je to prostý pohled k nebi, je to zvolání vděčnosti a lásky ve zkoušce i v radosti.*“²¹ Sv. Augustin říká: „*Modlit se znamená mluvit k Bohu. Když čteš, mluví Bůh k tobě, když se modlíš, mluvíš ty k Bohu ... Modli se svým vyznáním citu a lásky: Modlíš-li se svou touhou, i když tvá ústa mlčí, svým srdcem zpíváš. Když se ale nemodlíš svou touhou, i kdybys sebe hlasitějším voláním došel sluchu u lidí, pro Boha zůstáváš němý.*“²²

„*Pokora je základem modlitby.*“²³ Na tento fakt nesmíme zapomenout, definujeme-li si obecně rámeček modlitby. V tomto duchu je přílehlavý výrok již zmíněného sv. Augustina, který řekl: „*Člověk je Boží žebrák.*“²⁴ Augustin je známý tím, že prosazoval své přesvědčení o nezasloužené Boží milosti. A Boží milost je zcela určitě součástí k modlitbě disponovaného člověka. Vždyť odkud se bere touha či impuls uvnitř člověka k modlitbě? Kde se rodí rozhodnutí člověka k modlitbě? Činí tak z vlastní síly či vůle? Znovu si můžeme připomenout známý verš z 1. listu Korintským: „*Milostí Boží jsem to, co jsem...*“ (1K 15,10) Odkud však vychází modlitba? Odpověď můžeme hledat v KKC: „*At' je způsob modlitby jakýkoliv (gesta a slova), modlí se celý člověk. Avšak když chtějí Písma označit místo, odkud vyvěrá modlitba, hovoří někdy o*

---

¹⁷ GUARDINI, R. *O modlitbě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 6.

¹⁸ Katechismus katolické církve. Přel. Josef Koláček. 1. vyd., doplněné a opravené vydání podle Catechismus Catholicae Ecclesiae. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 793 s. ISBN 80-7192-473-3. s. 630. Dále jen KKC.

¹⁹ Srov. tamtéž, s. 630.

²⁰ MOROSINI, J.F. *Pokání v řádu nejmenších bratří*. Řím 2004, s. 31-32.

²¹ KKC, s. 621.

²² AUGUSTIN. *Miluj a dělej, co chceš*. Praha: Paulínky, 2007. s. 97.

²³ KKC, s. 621.

²⁴ KKC, s. 621.

duši nebo o duchu a nejčastěji o srdci (více než tisíckrát). Je to srdce, které se modlí. Je-li (srdce – pozn. autora) daleko od Boha, pak je vyslovování modlitby marné.“²⁵

O srdci KKC dále mluví jako o skrytém středu člověka, který se nedá postihnout rozumem či bližním – jen Boží Duch může probádat skrytý střed člověka. KKC pokračuje: „*Je to místo rozhodování, které je v největších hlubinách našich psychických sklonů. Je to místo pravdy, kde volíme život, nebo smrt. Je to místo setkání, protože podle Božího obrazu žijeme ve vztahu: je to místo smlouvy.*“²⁶ Zvláště poslední výrok, „místo smlouvy“, je zcela určitě překvapivý a silný výrok na téma modlitby. Modlitba jako smlouva... mezi Bohem a člověkem. Jak již bylo řečeno výše, je modlitba úkon člověka k Bohu. Z židovského a křesťanského pohledu je však modlitba také smlouva, závazek, povinnost. V tomto smyslu je modlitba činností spravedlivou – Bůh člověka stvořil, a je spravedlivé obracet se k Tomu, kdo člověka stvořil. Modlitba je také vztah, společenství. „*Život modlitby tedy znamená být stále v přítomnosti třikrát svatého Boha a ve společenství s ním.*“²⁷ Modlitba je vždy záležitostí minimálně dvou – Boha a člověka.

Mohli bychom pokračovat v dalších a dalších definicích či významových obsazích slova „modlitba“, nicméně jako tenká linie se všemi definicemi bude linout i nadále zřejmá podstata – modlitba je úkon (ať už tento definujeme jako mentální či fyzický), kterým se člověk obrací k Bohu. Vyhneme se pro tuto chvíli nejrůznějšímu členění modlitby (osobní, společná atd.)²⁸ či definování dispozic, jež jsou pro modlitbu nutné, neboť na toto téma je již mnoho dostupné literatury. Pro účely této práce se v dalším textu budeme zabývat především oblastí konkrétních dispozic, které byly předpokladem pro modlitební praxi vybraných mužů, ať už těch biblických či českých.

1.2 Historický vývoj modlitby

Historický vývoj mužské modlitby by se dal rozčlenit z několika hledisek. Zcela určitě by jako základní rozdělení sloužil model: židovská modlitební praxe,

---

²⁵ KKC, s. 622.

²⁶ Tamtéž, s. 622.

²⁷ Tamtéž, s. 623.

²⁸ Více viz. např. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla*. 3. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2005. Kapitola: „Co je modlitba, její nutnost.“

křesťanská modlitební praxe a modlitební praxe pohanů²⁹. Vzhledem k obsáhlosti jednotlivých modelů modlitební praxe³⁰, budeme se v další části práce věnovat historickému vývoji modlitby v rámci židovské a křesťanské víry. V krátkosti si pouze udělejme sumář v tom smyslu, že v základu se lišila modlitební praxe židů a křesťanů od modlitební praxe pohanů. A to tím, že pohané měli a mají svou víru (a tedy i modlitbu) založenou z pohledu židovsko-křesťanského monoteistického náboženství více méně na pověrách, na člověkem vytvořených věcech, idejích a praxích. Židé byli pevně přesvědčeni o tom, co stojí již v knize proroka Abakuka: „*Co prospěje tesaná modla, již vytesal její tvůrce, modla litá, učitel lži? Ať si v ni doufá její tvůrce, zhotovuje pouze němé bůžky.*“ (Abk 2,18) Nebo v knize Baruk: „*Vy se však varujte, abyste se nepřipodobňovali těm cizákům a nejednali podobně. Nebojte se jejich bohů, až uvidíte zástup, jak se jim klaní zepředu i zezadu. Řekněte si v duchu: „Jen tobě, Panovníku, sluší se klanět.*“ (Bar 6,4-5) A s tónem lehkého posměchu se o pohanech vyjadřuje kniha Moudrosti. Pro názornost uvádím text v plném znění, aby bylo patrné, jakým pohledem židé nahlíželi na pohany: „*Ubozí ti, kdo doufají v mrtvé věci, kdo nazývají bohem kdejaký výtvar lidských rukou, zlato a stříbro, umělecké výrobky, napodobeniny zvířat nebo neúčinný kámen, dílo rukou z dávné doby. Když nějaký řezbář porazí vhodný strom, oloupe obratně všechnu kůru, úhledně jej opracuje a zhotoví užitečné nářadí pro domácí potřebu; toho, co při práci odpadlo, použije k přípravě pokrmu, aby se nasýtil. Ten z odřezků, který se k ničemu nehodí, dřevo zkroucené a samý suk, vezme a ve volném čase pečlivě ořeže, dovedně a důmyslně jej ztvární, až dostane obraz člověka nebo vytvoří podobu nějakého obyčejného zvířete. Natře to suříkem, jeho povrch obarví na červeno a každou vadu na něm barvou zakryje. Připraví pro to vhodné umístění, postaví to ke stěně a připevní skobou. Postará se, aby to nepadlo, neboť ví, že si to samo nemůže pomoci. Vždyť je to obraz, který potřebuje, aby se mu pomáhalo. Modlí se k tomu za majetek, za své manželství a děti, a nestydí se mluvit k bezduché*

---

²⁹ Slovo „pohané“ je v tomto výroku definováno z pohledu židovského a křesťanského (monoteistického) vidění pohanů, kdy pohan je označován za člověka nikoliv pouze nevěřícího, ale člověka věřícího i v jiného boha či v jiné božstvo, než je Bůh Izraele. Takto lze tedy i nad pohanem uvažovat jakožto nad člověkem věřícím, praktikujícím svou víru, modlícím se. Židé považovali za pohany všechny, kdo nebyli obřezáni a nezachovávali Mojžišův zákon. Srov. Sk 15,5. Není bez zajímavosti, že takto bylo i rané křesťanství bráno z pohledu židů za sektářské náboženství vyznávající jiného boha, než jediného Boha, Boha Abrahama, Izákova a Jákobova. Trojjediný Bůh byl v očích židů řečeno křesťanskou terminologií „blud“, učedníci Kristovi byli tedy židy bráni rovněž jako pohané. Posléze také křesťané považovali věřící lid, jež svou modlitební praxí uctíval jiného boha než Boha, kterého zvěstoval sám Ježíš, za pohany.

³⁰ Z hlediska jejich historického vývoje.

věci. Vyzývá kvůli zdraví bezmocný předmět. Žadoní o život u něčeho, co je mrtvé, škemrá o pomoc na tom, co není ničeho schopné, o zdar cesty na něčem, co nedokáže udělat ani krok; o výdělek, zdar v podnikání a úspěšné dílo vlastními rukou se obrací o pomoc k tomu, jehož ruce pomoci nemohou.“ (Mdr 13,10-19)

Židé a posléze i křesťané se snažili modlářství vyhnout, neboť věřili v jediného Boha, který již v desateru zdůraznil, že člověk má uctívat pouze Hospodina³¹. V tomto duchu si věřící (židé i křesťané) byli vědomi hrozby, která je vyjádřena slovy proroka Ezechiela: „Za vaši mrzkost vás budou stíhat a ponese te hříchy svého hnusného modlářství. I poznáte, že já jsem Panovník Hospodin.“ (Ez 23,49)

Historicky je tedy již od počátku (knihy Genesis) v „dobré“ modlitební praxi židovských a posléze křesťanských mužů silně zakotven prvek věrnosti a víry v jediného Boha.

V následujícím textu se vydáme na exkurz modlitební praxí vybraných mužů Starého zákona, Nového zákona a speciálně se zastavíme u modlitební praxe Ježíše z Nazareta.

1.3 Modlitba vybraných mužů ve Starém zákoně

„Zjevení modlitby ve Starém zákoně je vepsáno mezi pád a pozvednutí člověka, mezi bolestnou otázkou Boha k jeho prvním dětem – „Kde jsi? ... Cos to učinil?“ (Gn 3,9.13) - a odpověď jednorozeného Syna při jeho příchodu na svět: „Tady jsem, abych plnil, Bože, tvou vůli.“ (Žid 10, 7) Tím je modlitba spojena s lidskými dějinami, je to vztah k Bohu v dějinných událostech.“³² Těmito slovy uvádí KKC první článek k tématu modlitby ve Starém zákoně. Definuje tak rámec i této části práce, kdy se zaměříme na vybrané modely modlitební praxe ve Starém zákoně – od Adama po Ježíše.

---

³¹ Srov. Ex 20,2 – 6.

³² KKC, s. 624.

1.3.1 Adam

Bylo by nejspíš velkým překvapením, kdybychom při bádání po modlitebních zvyklostech biblických mužů nezačali u Adama, který byl dle Písma svatého stvořen k Božímu obrazu³³. V textu Písma nenajdeme mnoho odkazů na modlitební život Adama, přesto si nelze nevšimnout jednoho výrazného a dost zásadního prvku, který nám prozrazuje hodně důležitý fakt: „*Tu uslyšeli hlas Hospodina Boha procházejícího se po zahradě za denního vánku. I ukryli se člověk a jeho žena před Hospodinem Bohem uprostřed stromů v zahradě. Hospodin Bůh zavolal na člověka: "Kde jsi?" On odpověděl: „Uslyšel jsem v zahradě tvůj hlas a bál jsem se. A protože jsem nahý, ukryl jsem se.“*“ (Gn 3,8-10) Přestože můžeme mít na zřeteli fakt, že v bibli jsou mnohé příklady a příběhy popisovány obrazně, z výše uvedeného nám vyplývá jako závěr dvojitý poznání:

1. dle textu Gn 3,8 je zřejmé, že jak Adam, tak jeho žena slyšeli hlas Hospodina,

2. pokud se Adam a jeho žena před Bohem ukryli, pak z toho můžeme odvodit, že jak Adam, tak Eva obvykle stávali před Bohem³⁴. Otázka zní, co to znamená v praxi. Stávali před Bohem tváří v tvář? Či se jim Hospodin zjevoval v nějaké podobě – např. vánku?³⁵

Tyto dva postřehy jsou zcela zásadní, neboť v budoucnu již nebudeme svědky toho, že by člověk tak napřímo žil, komunikoval a setkával se s Bohem Hospodinem jako Adam. Svým způsobem je to pochopitelné. Vždyť Adam má zcela výjimečné postavení v celých dějinách lidstva. Byl první člověk, kterého Bůh stvořil. Až do prvotního hříchu měl s Bohem vztah, který nebude napodobitelný po celou další historii lidstva. Výjimku pak tvoří pouze Ježíš, který je však nejen pravý člověk, ale také pravý Bůh. Jsou zde vybraní jednotlivci jako Abraham, Mojžíš, David atd., kteří přesto budou v budoucnu aspirovat na podobný „adamovský“ model vztahu člověka s Bohem, přesto obecně se člověk napříště tak přímo jako Adam s Bohem setkávat nebude. V návaznosti na výše zmíněné je zajímavý jeden fakt. Řekne-li dnes po modlitbě jakýkoliv muž, že se setkal s Bohem, že slyšel jeho hlas atd., je jeho výrok v lepším případě brán za

---

³³ Více viz. Gn 1,27.

³⁴ Proti tomuto názoru je nicméně výrok Krista, který výslovně řekl, že Boha nikdo nikdy neviděl, pouze jednorozený Syn Boží; tedy ani Adam a Eva Boha dle tohoto výroku Ježíšova neviděli.

³⁵ Viz. 1Kr 19, 11-12.

obrazný³⁶, v horším případě za přehnaný až hraničící s náboženským fanatismem. Není bez zajímavosti, že v dalším historickém vývoji židé pokládali za jistou smrt, pokud by se s Hospodinem setkali osobně, tváří v tvář, jak dokládají slova Jáкова: „*I pojmenoval Jákov to místo Peniel (to je Tvář Boží), neboť řekl: ‚Viděl jsem Boha tváří v tvář a byl mi zachován život.‘*“ (Gn 32,31)

A ještě jeden zajímavý prvek bychom měli na příběhu Adama vyzdvihnout. Na Adamovi můžeme vidět, jak nezbytným předpokladem obecnství s Bohem je pokora, neboť to byla pýcha, snaha vyrovnat se Bohu³⁷, která vzdálila Adama z Boží přítomnosti³⁸. Dle knihy „*Výklad ke Starému zákonu*“ je Adam po vyhnání z ráje poslán obdělávat půdu. „*Práce v zahradě pro něho byla radostí a ‚bohoslužbou‘, obdělávání země se stává otročinou a svádí k modloslužbě. Smutek nad novou situací však nepramení z nutnosti práce, nýbrž z odloučenosti od Boha. Cherubové a plamenný meč budou místo člověka střežit zahradu v Edenu. Dokud Hospodin neotevře sám bránu zahrady, ztroskotá každý svévolný pokus do ní vniknout.*“³⁹ Z výše uvedeného vyplývá důkaz, že pokora je opravdu nutným předpokladem osobního setkávání s Bohem. A dále fakt, že bez Hospodinovy vůle (viz. „*dokud Hospodin neotevře sám...*“) je člověk zcela bezmocný. Tento fakt vidíme na mnoha příbězích z bible – např. do země zaslíbené se Izrael také nedostal díky vlastní síle či vůli, ale jen díky Hospodinově vůli.⁴⁰

Zajímavé je také to, co se dělo po vyhnání z ráje dál. Z mimobiblických židovských spisů⁴¹ lze usoudit, že v budoucnu již Bůh s Adamem přímo nekomunikoval. Činil tak pouze prostřednictvím archanděla Michaela: „*Tu promluví Bůh k archandělu Michaelovi: ‚Řekni Adamovi. Tajemství, které jsi poznal, nesděluj svému synu Kainovi – že je synem hněvu. Ale nermuť se, dám ti místo něho jiného syna; tenhle totiž zničí všechno, co uděláš.‘ Toto řekl anděl Adamovi, a on zprávu uchoval ve svém srdci, a s ním i Eva.*“⁴² Bůh zjevně nechtěl po vyhnání z ráje s Adamem mluvit přímo. Na druhé straně Adam zůstal Božím chráněncem, neboť Bůh s ním prostřednictvím archanděla Michaela v podstatných věcech stále komunikoval. Tato

---

³⁶ Setkání s Bohem se v tomto smyslu považuje za výrok vyjadřující hloubku a intenzitu modlitby, nikoliv osobní setkání tváří v tvář.

³⁷ Viz. Gn 3,3-5.

³⁸ Po prvním hříchu následuje vyhnání z ráje.

³⁹ Kolektiv autorů. *Výklad ke Starému zákonu – Díl I. Zzákon*. Praha: Kalich, 1991, s. 40.

⁴⁰ Viz. Nu 14,40 a následující verše.

⁴¹ *Knihy tajemství a moudrosti II. díl*. Uspořádal ThDr. Zdeněk Soušek. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 363.

⁴² Srov. tamtéž, s. 349.

skutečnost ukazuje na Boží milosrdenství, stejně jako se stane v případě Davida poté, co zhřešil s Bat-šebou a následně nechal zabít jejího muže, Chetejce Urijáše⁴³.

Z Adamovy modlitební praxe si můžeme odnést tyto závěry:

- na počátku hovořil Bůh s Adamem osobně, Adam slyšel Boží hlas a setkával se s Bohem (otázka zní, v jaké podobě se Bůh Adamovi ukazoval),
- pýcha, snaha vyrovnat se Bohu, byla příčinou pádu Adama, který díky svému činu přišel o bezprostřední vztah s Bohem, nadále Bůh komunikuje s Adamem pouze zprostředkovaně,
- to, že Adam Boha zranil svým hříchem nebyl pro Boha důvod, aby Adama definitivně zavrhl, Adam je stále chráněncem Božím; to zjevně také díky upřímné lítosti Adamově⁴⁴. Tento prvek upřímné „zachraňující lítosti“ je zjevný v budoucnu také na příběhu krále Davida.

1.3.2 Abraham

„Modlitba je zjevována ve Starém zákoně zejména od dob našeho otce Abraháma.“⁴⁵ Je-li někdo v církevní tradici označován za praotce víry, pak je tou postavou Abraham. „Tak se naplnilo Písmo: „Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počítáno za spravedlnost“ a byl nazván „přítelem Božím.“ (Jk 2, 23) Stejně jako v případě dalších zkoumaných mužů (Adam, Mojžíš, David atd.) byl také Abraham Božím vyvoleným, přítelem, chráněncem, což Bůh potvrzuje svými slovy, když Abrahamovi říká: „*Nic se neboj, Abrame, já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna.*“ (Gn 15, 1) A jinde Bůh říká: „*Nebudeš se už nazývat Abram; tvé jméno bude Abraham. Určil jsem tě za otce hlučícího davu pronárodů.*“ (Gn 17, 5) Za povšimnutí stojí i fakt, že Bůh mluví s Abrahamem přímo, Abraham Boha nevidí, nicméně slyší jeho hlas (stejně jako na počátku v ráji Adam). To, že se Abrahamovi dostalo od Hospodina velké milosti, dokazuje i fakt, že kromě jiných výjimečných událostí zažil Abraham během svého života několik zcela jedinečných, mimořádných setkání: „*Když bylo Abramovi devětadevadesát let, ukázal se mu Hospodin a řekl: „Já jsem Bůh všemohoucí, choď stále přede mnou, buď bezúhonný! Mezi sebe a tebe kladu svou smlouvu; převelice tě*

---

⁴³ Viz. 2S 11, 3-25.

⁴⁴ „Je ale spravedlivé a důstojné, abychom nařikali před Bohem, který nás stvořil. Vykonejme velké pokání; snad nám Pán Bůh odpustí a přidělí nám něco k obživě.“ Knihy moudrosti a tajemství II.díl, s.346.

⁴⁵ KKC, s. 625.

rozmnožím." (Gn 17, 1-2) Dále: „I ukázal se Hospodin Abrahamovi při božišti Mamre, když seděl za denního horka ve dveřích stanu. Rozhlédl se a spatřil: Hle, naproti němu stojí tři muži. Jakmile je spatřil, vyběhl jim ze dveří stanu vstříc, sklonil se k zemi a řekl: "Panovníku, jestliže jsem u tebe našel milost, nepomíjej svého služebníka. Dám přinést trochu vody, umyjte si nohy a zasedněte pod strom. Rád bych vám podal sousto chleba, abyste se posilnili; potom půjdete dál. Přece nepominete svého služebníka." Odvětili: „Učiň, jak říkáš.“ (Gn 18, 1-5) Tato mimořádná setkání poukazují na fakt, že Abraham se osobně setkal s Bohem (viz. „ukázal se mu Hospodin“, „ukázal se Hospodin Abrahamovi při božišti Mamre“ v podobě tří mužů apod.).

Nutno podotknout, že Abraham projevil vůči Bohu naprosto ojedinělou poslušnost⁴⁶, když mu Hospodin sdělil v době, kdy ještě žil vcelku pohodlně a zajištěně u svého otce Teracha: „Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu. Učiním tě velkým národem, požehnám tě, velké učiním tvé jméno. Staň se požehnaním! Požehnám těm, kdo žehnají tobě, proklejí ty, kdo ti zlořečí. V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země.“ (Gn 12, 1) Abraham poslechnul, ač mohlo jeho okolí považovat jeho rozhodnutí za přinejmenším podivné.

Abraham se ukazuje také jako mocný přímluvce, jehož přímluvnou modlitbu (rozhovor) Bůh akceptuje, což se ukázalo v případě diskuze Abrahama s Bohem ohledně vyhlazení Sodomy a Gomory: „Vyhladiš snad se svévolníkem i spravedlivého?“ (Gn 18, 23) Abrahám s Bohem smlouvá, až z počátečních padesáti spravedlivých zbude pouhých deset, kvůli nimž je Bůh rozhodnut nevyhladit ona města.⁴⁷ Tento příběh také ukazuje, jak velmi důvěrným se Bůh vůči Abrahamovi stává: „Tu Hospodin řekl: „Mám Abrahamovi zamlčet, co hodlám učinit? Abraham se jistě stane velkým a zdatným národem a budou v něm požehnány všechny pronárody země. Důvěrně jsem se s ním sblížil, aby přikazoval svým synům a všem, kteří přijdou po něm: »Dbejte na Hospodinovu cestu a jedněte podle spravedlnosti a práva, ať Hospodin Abrahamovi splní, co mu přislíbil.«“ (Gn 18, 17-19) Další mimořádnou událostí v Abrahamově životě byla situace, kdy po něm Hospodin žádal obětování jeho syna Izáka.⁴⁸ Pro nás je tato situace nepředstavitelná, nicméně praxe obětování vlastních dětí bohům byla v době Abrahamova života dosti častá. Pro Abrahama musel být tento Hospodinův požadavek něčím naprosto nepochopitelným, přesto poslušně vstal a šel

---

⁴⁶ V KKC, s. 625, stojí: „...jeho srdce je zcela „poddáno slovu“, poslouchá.“

⁴⁷ Srov. Gn 18, 17-33.

⁴⁸ Viz. Gn 22, 1-19.

vykonat, co si Hospodin žádal. Tato událost ukazuje znovu na Abrahamovu poslušnost a naprostou odevzdanost do Hospodinovy vůle.

Shrneme-li si základní postřehy z těch několika informací, které nám Kniha Genesis poskytuje o modlitební praxi Abrahama, pak zjistíme, že:

- Abraham věřil Bohu, spoléhal se na slovo, které mu Hospodin dal,
- projevoval v podstatě bezmeznou důvěru Bohu, když opustil své rodiště, kde zažíval jistotu a bezpečí a vyšel na příkaz Hospodina vstříc nejistotě a nebezpečí, jež s sebou neznámo nese; je třeba si uvědomit, že Bůh Abrahamovi výslovně ani neřekl, kam má putovat, pouze mu sdělil: „*Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu.*“ (Gn 12, 1),
- stejně jako Abrahamova důvěra byla v podstatě bezmezná také jeho poslušnost vůči Bohu,
- Abraham slyšel hlas Boha, a během života se mu Hospodin několikrát ukázal,
- jak stojí v KKC: „...*Abrahámová modlitba je vyjádřena především činy: je to člověk mlčení ... Teprve později nacházíme jeho první modlitby vyjádřené slovy: zastřený nářek, připomínající Bohu jeho přísliby, které se, jak se zdá, neuskutečňují.*“⁴⁹ Abraham byl mužem činu a obstál, co se činu týče i ve zkouškách (šel a konal i ve chvíli, kdy mu Bůh řekl, aby obětoval svého milovaného syna Izáka)⁵⁰,
- z výše uvedeného vyplývá i další postřeh, totiž neustálé zkoušky věrnosti, kterými Bůh prověřuje, zda Abraham stále praktikuje to, co se v Písmu označuje jako „chození s Bohem“⁵¹. KKC k tomu podotýká: „*Tak se od počátku objevuje jeden z rysů dramatu modlitby: zkouška víry v Boží věrnost.*“⁵²,
- také ze strany Hospodina požíval Abraham zcela jedinečné milosti, když byl Božím přítelem a důvěrníkem (Bůh Abrahamovi sděloval, co hodlá učinit jako se stalo v případě Hospodinova záměru vyhladit Sodomu a Gomoru).

---

⁴⁹ KKC, s. 625.

⁵⁰ Gn 22, 2-3.

⁵¹ Gn 5, 24.

⁵² KKC, s. 625.

1.3.3 Jákob

U Abrahama začala linie, která se později promítá i v titulování Hospodina, který je napříště často označován jako Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův.⁵³ Jákob je velmi výrazná postava Starého zákona, což je potvrzeno i faktem, že přes veškerou vážnost Abrahamovy osobnosti i přes jeho význam v oblasti židovského či křesťanského náboženství, jméno Jákob je v Písmu zmíněno mnohem častěji.⁵⁴

Jákoba bychom svým způsobem mohli označit za starozákonní biblický prototyp moderního věřícího, pracujícího muže. Stejně jako mnoho dnešních mužů i Jákob minimálně v jistých etapách svého života určitou dobu horlivě o něco usiloval – viz. prvenství před Ezauem, snaha získat za ženu Ráchel, 2x 7 let služba u Lámana za ženy jako náhrada za věno, které Jákob neměl, snaha osamostatnit se a oddělit od lstivého Lámana, boj s Hospodinovým andělem atd. Touto svou horlivostí až zarputilostí se v podstatě připodobňuje modernímu muži 20. či 21. století. Ten také stále o něco usiluje. Vezmeme-li si příběh Adama, Abrahama, Josefa z Egypta, Davida – žádný z těchto mužů nebyl tak velký horlivec jako Jakub.⁵⁵ Možná je to pro jméno Jakub příznačné.⁵⁶ V tomto smyslu by se dalo říct, že Jákob je stejně horlivý i v modlitbě a v celkovém přístupu k Bohu, k víře, k modlitební praxi. Vše dělá naplno.

Vezměme si za příklad jeho výrok: „*Bude-li Bůh se mnou, bude-li mě střežit na cestě, na niž jsem se vydal, dá-li mi chléb k jídlu a šat k odívání a navrátím-li se v pokoji do domu svého otce, bude mi Hospodin Bohem.*“ (Gn 28, 20-21) Tento výrok jako by charakterizoval celkový přístup Jákoba. Jakub tento výrok říká ve chvíli, kdy prchá před Ezauem, zjevuje se mu Hospodin⁵⁷ a dává mu svá zaslíbení. V případě Abrahama či Josefa z Egypta bychom se s podobnou reakcí jako u Jákoba nejspíš nesetkali. A jak reaguje Jákob? Odhodlaně, s razancí: „Bude-li Bůh...“⁵⁸ Jako by si Jákob předsevzal více méně jako povinnost být s Bohem, pokud se Bůh ukáže věrným. Předsevzetí je v mnoha ohledech typické také pro dnešního muže. Cílevědomost,

---

⁵³ Srov. Ex 3,16; Sk 3, 13; Sk 7, 32.

⁵⁴ Jméno Jákob je v bibli zmíněno 125x, zatímco jméno Abrahama „jen“ 88x. Pro zajímavost: jméno Izák je zmíněno 46x, Mojžíš 396x, David 497x, Ježíš 559x, Petr 122x, Pavel 127x atd. Údaje jsou zjištěny z biblického programu Theophilos 3 – jména vyhledávána přesně v uvedeném tvaru, bez skloňování.

⁵⁵ Jiné (české) označení pro Jákoba.

⁵⁶ Viz. Jakub, syn Zebedeův, kterému Ježíš stejně jako jeho bratru dal jméno „syn hromu“.
Srov. Mk 3, 17.

⁵⁷ Známý sen Jákoba o žebříku, po němž sestupují a vystupují andělé. Srov. Gn 28, 12.

⁵⁸ V celém výroku je vidět vysoká míra odhodlání, až bojovnosti.

odhodlání, definitivnost: „*Prodej mi dnes své prvorozenství!*“ (Gn 25, 31) Těmito charakteristikami, zdá se, je zasažena i Jákobova modlitba. Tyto charakteristiky často vedou také k jisté zmatenosti člověka – vždyť bere-li člověk až přespříliš (urputně, horlivě) dění do svých rukou, často zjišťuje, že chybil, špatně usuzoval apod. Jákob je tím typický – často si něco uvědomí až zpětně: „*Jistě je na tomto místě Hospodin, a já jsem to nevěděl!*“ (Gn 28, 16) a nebo: „*Ráno Jákob viděl, že to je Lea. Vyčítal Lábanovi: „Cos mi to provedl? Což jsem u tebe nesloužil za Ráchel? Proč jsi mě oklamal?*“ (Gn 29, 25) Jákob je také mnohem víc emotivní (stejně jako např. David) na rozdíl od jiných sledovaných mužů, což dokládá např. tato situace: „*Jákob vzplanul proti Ráchel hněvem a okřikl ji: „Což mohu za to, že Bůh odpírá plod tvému životu?*“ (Gn 30, 2) Z pohledu celkového příběhu je zjevné, že Jákob dělá vše z vervou, dokáže se učit ze svých chyb, je dravý, sebevědomý, ale také dokáže spoléhat plně na Boha – což dokládá i tento verš: „*Nemusíš mi dávat vůbec nic* (vyjadřuje sebevědomí – pozn. autora). *Budu dále pást a střežit tvé ovce a kozy, když pro mne uděláš tuto věc: Projdu dnes všechny tvé ovce a kozy a vyřadím z nich každé skvrnité a strakaté mládě, všechna načernalá jehňata a strakatá a skvrnitá kůzlata; to bude má mzda* (Jákob si říká o to, co chce, je dravý – pozn. autora). *Od zítřka se bude má poctivost osvědčovat takto: Když přijdeš přehlízet mou mzdu, všechno, co nebude mezi mými kůzlata skvrnité a strakaté a mezi jehňaty načernalé, pokládej za kradené.*“ (Gn 30, 31-33)

Jákob byl rovněž majetný: „*Tak se ten muž převelice vmohl a měl mnoho ovcí a koz, i služky a služebníky, i velbloudy a osly.*“ Gn 30, 43

Byl nadšenec: „*Jákob tedy sloužil za Ráchel sedm let; bylo to pro něho jako několik dní, protože ji miloval.*“ (Gn 29, 20)

Rovněž byl zbožný a v modlitbě vytrvalý, dostal svému slibu, že Hospodin bude jeho Bohem, pokud se o něho postará. Také s Jákobem Bůh komunikuje, většinou ve snu jako v případě obrazu o nebeském žebříku nebo příkaz Hospodina o vyjití: „*Já jsem Bůh z Bét-elu, kde jsi olejem pomazal posvátný sloup a kde ses mi zavázal slibem. Vyjdi teď hned z této země a navrať se do své rodné země.*“ (Gn 31, 13)

Jákobovou životní výzvou, kterou musel v průběhu let mnohokrát překonávat, byla jeho lstivost. Nejednal s lidmi vždy na rovínu: „*A Lában Jákobovi vyčítal: „Cos to udělal? Přelstils mě. Mé dcery jsi odvedl jako válečné zajatce. Proč jsi ode mne uprchl tajně jako zloděj a nic jsi mi neoznámil? Byl bych tě radostně vyprovodil s písničkami, s bubínkem a citarou. Nedopřáls mi ani políbit mé vnuky a dcery; jednal jsi věru jako pomatenec.*“ (Gn 31, 26 – 28) nebo: „*I vešel k svému otci a řekl: „Můj otče!*“ On

odvětil: „Tu jsem. Který jsi ty, můj synu?“ Jákob řekl otci: „Já jsem Ezau, tvůj prvorozený.“ (Gn 27, 18-19)

Celý Jákobův život zdá se jako by vrcholil v momentě, kdy odchází od Lášana a blíží se k rodné zemi. Za zády má ještě hordu Lášanových mužů, před sebou Ezauovu tlupu chlapů. Jákob se setkává s Bohem, jemuž před léty dal slib, jemuž zachoval i ve své bojovné povaze a horlivosti věrnost...: „*A té noci vstal, vzal obě své ženy i obě své služky a jedenáct svých synů a přebrodil se přes Jabok. Vzal je a převedl je přes potok se vším, co měl. Pak zůstal Jákob sám a tu s ním kdosi zápolil, dokud nevzešla jitřenka. Když viděl, že Jákoba nepřemůže, poranil mu při zápolení kyčelní kloub, takže se mu vykloubil. Neznámý řekl: „Pusť mě, vzešla jitřenka.“ Jákob však odvětil: „Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš.“ Otázal se: „Jak se jmenuješ?“ Odpověděl: „Jákob.“ Tu řekl: „Nebudou tě už jmenovat Jákob (to je Úskočný), nýbrž Izrael (to je Zápasí Bůh), neboť jsi jako kníže zápasil s Bohem i s lidmi a obstáls.“ A Jákob ho žádal: „Pověz mi přece své jméno!“ Ale on odvětil: „Proč se ptáš na mé jméno?“ A požehnal mu tam. I pojmenoval Jákob to místo Peniel (to je Tvář Boží), neboť řekl: „Viděl jsem Boha tváří v tvář a byl mi zachován život.“ (Gn 32, 23-31) Jákob (Úskočný) se stává Izraelem (Zápasí Bůh). Jákob nechal zápasit Boha v jeho životě, dal Hospodinu „šanci“, prostor. Jákob zároveň s Bohem zápasil. Usiloval o mnoho, pracoval tvrdě a s vervou. U Penielu se z něj v pravém slova smyslu stává patriarcha – zralý muž, který se v bojích Hospodinových osvědčil. Jákobův život je svým způsobem skutečně výjimečnou inspirací pro budoucí muže, od jeho synů počínaje po dnešní moderní křesťany pracující v potu své tváře konče.*

Co si vzít z Jákobova příběhu v souvislosti s našim tématem?

- Jákob je charakterizován bojovností, nasazením, vytrvalostí, odhodláním znovu vstát a jít dál, zároveň je emotivní a citlivý (těžko předpokládat, že by se jinak choval i v modlitbě) – vytrvalost Jákoba je zachycena i v KKC: „*Jakub ještě před setkáním s bratrem Ezauem bojuje celou noc s tajemnou osobou, která mu odmítá prozradit své jméno, ale požehná mu před východem slunce, než ho opustí. Duchovní tradice církve viděla v tomto vyprávění symbol modlitby jako boje víry a vítězství vytrvalosti.*“⁵⁹,
- také Jákob byl zvláštním způsobem omilostněn – Bůh se mu zjevil, v průběhu života ho jako chráněnce vede, koriguje, vychovává,

---

⁵⁹ KKC, str. 626.

- Jákob postupně od úlisného muže dozrává v muže Božího, plně se spoléhajícího na Boha,
- také Jákob nakonec dozrává k pravé pokoře, která je snad symbolicky vyjádřena při setkání s jeho bratrem Ezauem: „*Sám se ubíral před nimi a sedmkrát se poklonil až k zemi, než k svému bratrovi přistoupil.*“ (Gn 33, 3),
- v životním příběhu vidíme Jákoba jako muže skrz naskrz prostoupeného opravdovým lidstvím, se všemi silnými, ať už zápornými či kladnými charakteristikami – svým způsobem se na něm projevuje ono Augustinovo „Boží žebráctví“, ale i velikost člověka, který se spolehnul na Boha.

1.3.4 Josef z Egypta

„*Vy jste zamýšleli se mnou zlé, ale Bůh to obrátil v dobré, aby provedl, co je dnes zřejmé: zachoval život četnému lidu. Jen se nebojte! Postarám se o vás i o vaše děti.*“ (Gn 50, 20-21) Tento verš vystihuje celou niternost a duchovní bohatství, které se nachází v Josefově postavě, v jeho modlitební praxi i v jeho významu pro izraelský lid. Josef má neochvějnou důvěru v Boha a v jeho vedení. Z této jeho přednosti pramení vytrvalost a trpělivost, s kterou snáší veškeré protivenství, které na něho v průběhu života mnohokrát doléhalo. Ať už ono protivenství, kdy ho bratři vhodili do cisterny a následně prodali do otroctví⁶⁰ nebo to, kdy byl obviněn z pokusu o znásilnění Potifarovou ženou a následně byl uvězněn ve faraónově vězení⁶¹. Josef je tichý, trpělivý, pracovitý⁶². O jeho zdrženlivosti stojí v „*Knize tajemství a moudrosti, I. díl*“ (dále jen KTM I.): „...*ty, kdo ctí Boha svou zdrženlivostí, nepřemůže žádná špatnost svévolníků...*“⁶³ Lidé v jeho okolí mu svěřují zodpovědnost a on ji s veškerou svědomitostí přijímá a neselhává⁶⁴ – věrně plní své povinnosti. Josef je příkladem Kristových slov: „*Kdo je věrný v nejmenší věci, je věrný také ve velké.*“ (Lk 16, 10) Míru vážnosti Josefovy věrnosti, zodpovědnosti a svědomitosti vystihuje faraónův výrok: „*Jděte k Josefovi a učíňte, cokoli vám řekne.*“ (Gn 41, 55)

Také Josef, stejně jako před ním Abraham či Jákob, je oblíbencem Hospodina: „*Ale Hospodin byl s ním, rozprostřel nad ním své milosrdenství a zjednal mu přízeň...*“

⁶⁰ Srov. Gn 37, 28.

⁶¹ Srov. Gn 39, 10-20.

⁶² Srov. Gn 39, 2-5.

⁶³ Viz. KTM I., str. 275.

⁶⁴ Viz. Gn 37, 13-14; Gn 39, 5-6; Gn 39, 22-23 nebo Gn 41, 38-44.

(Gn 39, 21) Na mnoha místech je o Josefově životě v Písmu výslovně uvedeno, že Hospodin byl s ním, Hospodin žehnal jeho práci, Hospodin dopřál zdaru všemu, co činil⁶⁵. Ale nejen to. Sám Jákob viděl v Josefovi Božího vyvoleného⁶⁶. Josefova věrnost v dílech jeho rukou se projevovala také v duchovním životě Jákobova nejoblíbenějšího syna. Dle tradice tento fakt Josef sám deklaruje slovy: „*V zemi, kde jsem žil, jsem viděl závist a smrt, ale nic mne nesvedlo k tomu, abych zbloudil od pravdy Páně.*“⁶⁷ Josefova neochvějná důvěra v Boží přítomnost a v Hospodinovo vedení je obdivuhodná, uvážíme-li, jakými životními zkouškami a opuštěnostmi musel v průběhu času projít. V KTM I. dále stojí celé „tajemství“ Josefovy osobnosti a jeho postoje, kdy Bůh je vskutku středem jeho života: „*Bůh totiž neopouští ty, kdo se ho bojí, ani ve tmě ani v poutech ani v trápení ani v sevření. ... Je přítomen na všech místech a těší různými způsoby dočasně vzdálené, aby přezkoušel úmysly duše. ... Já však jsem pamatoval na slova svého otce Jákoba, uchýlil jsem se do pokoje a modlil se k Pánu. ... Časně zrána jsem si přivstával vzývat Pána a přitom jsem plakával... Já jsem kvůli tomu všemu spal na holé zemi v pytli a modlil se k Bohu, aby mne zachránil...*“⁶⁸ Kromě modlitby přidává Josef do svého duchovního „arsenálu“ další mocný prostředek, totiž půst: „*V oněch sedmi létech jsem se postil, a přesto jsem se zdál Egypťanům takový, jako kdybych měl bohatou stravu.*“⁶⁹ A na jiném místě uzavírá KTM I. slovy: „*Vidíte tak, děti moje, co dokáže trpělivost a modlitba s postem.*“⁷⁰

Na Josefovi jsou v podobenstvích zřetelné mesiánské rysy – byl prodán za dvacet šekelů stříbra⁷¹, Ježíš byl prodán za třicet. Byl zachráncem Jákobova lidu, farao mu dává jméno: „...*Safenat Paneach (to je po egyptsku Zachránce světa).*“ (Gn 41, 45) Ježíš je zachráncem (spasitelem) všeho lidstva. Tyto i další znaky poukazují na mimořádnost mužského vzoru, kterým Josef je, na charakteristické znaky jeho modlitební praxe:

- je vytrvalý, trpělivý, obstává ve zkouškách i pokušeních (především díky modlitbě, postu),
- trpělivě snáší protivenství,

---

⁶⁵ Viz. Gn 39, 5; Gn 39, 21; Gn 39, 23, Gn 39, 23 atd.

⁶⁶ Srov. Výklady ke Starému zákonu, str. 158.

⁶⁷ Citace z KTM I., str. 272.

⁶⁸ Tamtéž, str. 273.

⁶⁹ Tamtéž, str. 273.

⁷⁰ Tamtéž, str. 277.

⁷¹ Viz. Gn 37, 28.

- stále se v modlitbách obrací k Bohu, od Hospodina očekává pomoc,
- na rozdíl od svého otce Jákoba, který je v mnoha situacích velmi horlivý, Josef je tichý, pracovitý, svědomitý; a jako by vždy čekal, až Bůh zasáhne, až ho Bůh ochrání, vysvobodí atd.,
- Josef si vždy zodpovědně plní své pracovní, mohli bychom říci stavovské povinnosti, ať už v roli syna, v roli Potifarova otroka, v roli vězeňského správce či v roli druhého nejmočnějšího muže Egypta,
- Josef je věrným a svědomitým správcem – z této pozice přistupuje nejen ke svým pozemským povinnostem, ale i k Bohu,
- nejedná svéhlavě ani svévolně, čeká na Hospodina, kterému důvěřuje, že zasáhne – a „mezitím“ si poctivě a poslušně plní své povinnosti.

1.3.5 Mojžíš

Mojžíš, jedna z vrcholných postav Starého zákona. Jméno, jehož překlad zní „Vytahující“⁷², neboť jednak byl vytáhnout z vody a jednak má pod Hospodinovou rukou vysvobodit (vytáhnout) lid z egyptského otroctví. Je-li někdo modlitebním vzorem „par-excelans“, pak je jím Mojžíš. Bůh činí z Mojžíše nástroj svých plánů a záchranu izraelského lidu. Tím, že Mojžíš tuto nabídku ze strany Boha přijímá⁷³, stane se nejen svědkem obrovských divů a zázraků, které Hospodin i jeho prostřednictvím vykoná, ale napříště bude také jednou z hlavních postav, na kterou se izraelité odvolávají, a se kterou „počítá“⁷⁴ sám Bůh. Skrze Mojžíše nejen že Bůh vyvádí Izraelity ze zajetí Egypta, ale dává skrze něj světu také normativní zákon v podobě Desatera⁷⁵.

Celý příběh o Mojžíšovi začíná v Písmu svatém velmi prozaicky: „*Muž z Léviova domu šel a vzal si lévijskou dceru. Žena otěhotněla a porodila syna.*“ (Ex 2, 1) Tento úvod, prostý a strohý, jako by ukazoval na celou podstatu Mojžíšovy osobnosti – v jádru je prostý, poslušný, pokorný, přímý, bez přetvářky a beze lsti. To se ukazuje na Mojžíšově rozmluvě s Bohem, který se mu ukazuje v hořícím keři: „*Kdo jsem já, abych šel k faraónovi a vyvedl Izraelce z Egypta?*“ (Ex 3, 11)⁷⁶ Při analýze daného rozhovoru bychom si mohli položit otázku, proč Hospodin neposlal vlastně Árona, když celý

⁷² Srov. Ex 2, 10.

⁷³ Viz. celé drama Mojžíšova „obrácení“ a přijetí úkolu: Ex 3, 4 – 4, 17.

⁷⁴ Viz. např. situace, kdy se Ježíši zjeví dva muži, kteří s ním rozmlouvali: Lk 9, 30.

⁷⁵ Srov. Ex 34, 28.

⁷⁶ Viz. opět celý text Ex 3, 4 – 4, 17, ve kterém jsou zjevně patrné uvedené Mojžíšovi rysy.

dialog směřující k povolání nakonec končí Božím výrokem: „*Tu Hospodin vzplanul proti Mojžíšovi hněvem a řekl: „Což nemáš bratra Árona, toho lévijce? Znáám ho, ten umí mluvit. Jde ti už naproti a bude se srdečně radovat, až tě uvidí. Budeš k němu mluvit a vkládat mu slova do úst. Já budu s tvými ústy i s jeho ústy a budu vás poučovat, co máte činit. On bude mluvit k lidu za tebe, on bude tobě ústy a ty budeš jemu Bohem.“*“ (Ex 4, 14) Zjevně tedy měl Mojžíš své „kvality“, své nezaměnitelné postavení, pro něž Hospodin chtěl „v akci“ Mojžíše a nikoliv pouze Árona. Při bližším prozkoumání těchto „kvalit“ zjistíme, že:

- pro Mojžíše byl charakteristickým rysem „...*vášnivý zápal pro spravedlnost*“⁷⁷, který se projevuje např. ve chvíli, kdy pomstí svého bratra z řad Izraelitů, který je ubíjen Egypťanem⁷⁸,

- je citlivý a empatický ke svému lidu, neboť ve chvíli, kdy zjistí, jaký je jeho původ, neotáčí se ke svému národu zády; naopak, trpí s ním⁷⁹,

- Mojžíš je pravdivým a pokorným⁸⁰ člověkem; od povolání na Sinaji⁸¹ věrně následuje pokyny Hospodina, zapomíná na sebe a slouží Bohu i lidem,

- Mojžíš poslušně vykonával všechny příkazy a povely, které od Hospodina dostal – ať už ty, které se obecně týkaly vyvedení izraelského národa z Egypta nebo ty, které se týkaly jednotlivých konkrétních úkolů během putování Izraele pouští,

- Mojžíš je naprosto loajální Hospodinu, jak jen dobrý služebník může být loajální svému pánu, což dokládají slova Mojžíše na mnoha místech, např.: „*Ať je podle tvého slova, abys poznal, že nikdo není jako Hospodin, náš Bůh.*“ (Ex 8, 6),

- stejně tak je Mojžíš úpěnlivým prosebníkem, prostředníkem a přímělníkem lidí u Boha: „*Mojžíš úpěnlivě volal k Hospodinu...*“ (Ex 8, 8); „*Až od tebe odejdu, budu prosit Hospodina...*“ (Ex 8, 25); „*Hospodin řekl Mojžíšovi: „Proč ke mně úpíš? Pobídní Izraelce, ať táhnou dál.“*“ (Ex 14, 15) nebo: „*Mojžíš úpěl k Hospodinu a Hospodin mu ukázal...*“ (Ex 15, 25) apod. KKC k tomu dodává: „*Neprosí za sebe, ale za lid, který si Bůh získal. Mojžíš se přimlouvá již během boje s Amalečany, nebo aby dosáhl uzdravení*

---

⁷⁷ Výklad ke Starému zákonu – Díl I. Zákon. Kolektiv autorů. Praha: Kalich, 1991 600 s. ISBN 80-7017-408-0., str. 211.

⁷⁸ Srov. Ex 2, 11-12.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ „*Mojžíš byl nejpokornější ze všech lidí, kteří byli na zemi.*“ (Nm 12, 3)

⁸¹ Je potřeba zdůraznit, že stejně jako v ostatních případech i zde je iniciátorem povolání Bůh, nikoliv Mojžíš.

Mirjam. Ale především po odpadlictví lidu, když ho svou přímlovou brání před Bohem, se modlí, aby zachránil lid. ⁸²,

- Mojžíš rozmlouvá s Hospodinem, slyší jeho hlas, což je doloženo na mnoha výrocích v Písmu svatém, kde stojí: „*Hospodin řekl Mojžíšovi...*“ ⁸³ Izraelský lid má z Božího hlasu strach a proto říká Mojžíšovi: „*Mluv s námi ty a budeme poslouchat. Bůh at' s námi nemluví, abychom nezemřeli. Mojžíš lidu odpověděl: „Nebojte se! Bůh přišel proto, aby vás vyzkoušel, aby bylo zřejmé, že se ho budete bát a přestanete hřešit.“* (Ex 20, 19-20),

- měl silnou důvěru v Hospodina, což můžeme opět doložit mnoha konkrétními situacemi jako např. ve chvíli, kdy Egyptané pronásledovali Izraelity a sevřeli je u břehu Rudého moře, a kdy Mojžíš řekl lidu: „*Nebojte se! Vydřte a uvidíte, jak vás dnes Hospodin zachrání. Jak vidíte Egyptany dnes, tak je už nikdy neuvídíte. Hospodin bude bojovat za vás a vy budete mlčky přihlížet.*“ (Ex 14, 13-14), na jiném místě Mojžíš říká: „*Nemějte strach a nebojte se jich. Hospodin, váš Bůh, který jde před vámi, bude bojovat za vás, jak to před vašimi očima učinil s vámi v Egyptě i v poušti, kde jsi viděl, jak tě Hospodin, tvůj Bůh, nesl, jako nosí muž svého syna, po celé cestě, kterou jste prošli, až jste došli k tomuto místu.*“ (Dt 1, 29 -31),

- Mojžíš byl vděčný a dokázal Hospodina chválit z upřímného srdce jako např. ve chvíli, kdy Bůh obdivuhodným způsobem zachránil Izraelce před Egyptany poté, co prošli suchou nohou Rudým mořem ⁸⁴,

- dalo by se říct, že Mojžíš pomáhá Hospodinu nést břemeno zodpovědnosti za Izraelský lid, spolupodílí se na zodpovědnosti a starosti o tento lid s Hospodinem; toto břemeno je pro Mojžíše nadmíru těžké, a ač by chtěl, nikdy se tohoto břemena nakonec nezříká,

- stojí na straně Boha a hájí Boží záměry před lidmi ⁸⁵, ale zároveň na straně lidu a hájí ho před Bohem ⁸⁶, je účinným mediátorem, prostředníkem, kterému jde o dobro Boha i lidí; k tomu KKC dodává: „*Když se začne uskutečňovat zaslíbení, je Mojžíšova*

---

⁸² KKC, s. 627.

⁸³ Např. Ex 9,22; Ex 10,1; Ex 11,1; Ex 12,1; Ex 12,43; Ex 13,1; Ex 14,1; Ex 14,15; Ex 14,26; Ex 16,4 atd.

⁸⁴ Viz. Mojžíšův chvalozpěv, Ex 14, 22 – 15, 18.

⁸⁵ Viz. např. Ex 17, 2; Ex 17, 4.

⁸⁶ „*Pak jsem se vrhl před Hospodinem k zemi jako poprvé a ležel jsem čtyřicet dní a čtyřicet nocí, chleba jsem nejedl a vody nepil, pro všechnen váš hřích, kterým jste zhřešili, když jste se dopustili toho, co je zlé v Hospodinových očích, a tak jste ho urazili. Lekal jsem se hněvu a rozhořčení, jímž se Hospodin proti vám rozlítil, aby vás vyhladil. A Hospodin mě vyslyšel i tentokrát.*“ (Dt 9, 18-19)

modlitba úchvatným obrazem přímlyvné modlitby, který dosáhne naplnění v jediném „prostředníku mezi Bohem a lidmi: člověku Kristu Ježíši.“⁸⁷

- Mojžíš jako zprostředkovatel učil lid znát Boží nařízení a moudrost: „...učím je znát Boží nařízení a řády.“ (Ex 18, 16); je zákonodárcem, který lidu zprostředkovává jak zákon v podobě Desatera, tak mnohá naučení a přikázání, která jsou obsahem např. knihy Leviticus nebo Numeri,

- Mojžíšova modlitba: „...je typickou rozjímavou modlitbou, díky níž je Boží služebník věrný svému poslání. Mojžíš se často a dlouho „zdržuje“ v rozmluvě s Pánem, vystupuje na horu, aby mu naslouchal a aby ho naléhavě prosil, a pak sestupuje k lidu, aby mu sděloval slova jeho Boha a aby ho vedl.“⁸⁸,

- v neposlední řadě má Mojžíš dobrou paměť – na rozdíl od mnoha vrstevníků i lidí z minulosti či budoucnosti si dobře pamatoval po celý život, co všechno Hospodin pro svůj národ učinil, jak ho vyvedl z Egypta, jaké zázraky pro Izraelity činil, nepřestával za to být Hospodinu vděčný, nepřestával lidu připomínat skutky, které Bůh pro svůj národ učinil.

Je potřeba si uvědomit, že od dob Mojžíše se radikálně mění modlitba Božího lidu, neboť Bůh je od „nynějška“ mezi svým lidem přítomen v Božím stánku – v arše úmluvy, později v chrámu.

1.3.6 David

Posledním z mužů Starého zákona, kterého jsme zvolili za předmět zkoumání pro účely této práce je král David. Davidův život je cestou od pastýře ovcí k pozici slavného krále, příběhem o odvaze a slabosti. Stejně jako v případě Jákoba, mohl by i David být vzorem dnešnímu modlícímu se a pracujícímu muži, muži plnému životní energie i osobních selhání. David žil naplno. Hospodin byl s ním a žehnal mu. Jeho duchovní život byl bohatý⁸⁹. Možná nejen kvůli lidské slabosti, ale právě díky tomu, že byl oblíbencem Boha i národa – a měl všeho dostatek⁹⁰, selhal v jedné z nejdůležitějších zkoušek, před kterou ho Bůh postavil. Zhřešil s Bat-šebou a následně nechal zabít jejího

---

⁸⁷ KKC, s. 626.

⁸⁸ Tamtéž, s. 627.

⁸⁹ Viz. jenom například žalmy, jejichž části je autorem právě král David.

⁹⁰ Srov.: „Hle, toto byla nepravost tvé sestry Sodomy; pýcha, sytost chleba a sebejistý klid, který měla i se svými dcerami.“ (Ez 16, 49)

muže, Chetejce Urijáše⁹¹. Tento hřích se pak s Davidem „táhnul“ životem jako Kainovo znamení. Nicméně Bůh se nad Davidem slituje, přestože ten si je vědom vážnosti svého provinění: „*David Nátanovi řekl: „Zhřešil jsem proti Hospodinu.“ Nátan Davidovi pravil: „Týž Hospodin hřích s tebe sňal. Nezemřeš.“*“ (2S 12, 13) V této souvislosti je zajímavé, že také Saul na několika místech vyznává, že zhřešil⁹², přesto v případě Davida Bůh přijal lítostné vyznání⁹³ a v případě Saula ne⁹⁴. Rozdíl je nejspíš v celkovém kontextu života daných mužů a v upřímnosti srdce, jak o tom na jiném místě pojednává sám Bůh: „*Nejde o to, nač se dívá člověk. Člověk se dívá na to, co má před očima, Hospodin však hledí na srdce.*“ (1S 16, 7)

Z Davidova života lze usuzovat, že:

- byl upřímným člověkem, jeho záměry byly čisté,
- na Davidově životě vidíme, jak důležitým faktorem v modlitební praxi je pokání, půst a lítost⁹⁵,
- David vše ve svém životě dělal naplno, s vervou, byl v pravém slova smyslu bojovník, jak o tom mluví Chúšaj Ajkirský, když mluvil k Abšalómovi: „*Ty znáš svého otce i jeho muže, že to jsou bohatýři a že jsou rozhořčeni jak osiřelá medvědice v poli. Tvůj otec je bojovník...*“ (2S 17, 8),
- David spoléhal plně na Hospodina, z čehož pramenila i jeho odvaha, která se projevovala v konkrétních činech: „*Ale David Pelištejci odpověděl: „Ty jdeš proti mně s mečem, kopím a oštěpem, já však jdu proti tobě ve jménu Hospodina zástupů, Boha izraelských řad, kterého jsi potupil.“*“ (1S 17,45),
- David byl velkorysý a prokazoval svým bližním milosrdenství: „*David mu řekl: „Neboj se. Rád bych ti prokázal milosrdenství kvůli Jónatanovi, tvému otci. Vrátím ti všechna pole tvého děda Saula a budeš každodenně jíst u mého stolu.“*“ (2S 9, 7); stejně velkoryse jednal například se Šimeim, který mu nejdříve zlořečil a následně prosil za odpuštění: „*David však prohlásil: „Co je vám do mých záležitostí, synové Serújini! Zase se mi dnes stavíte na odpor. Dnes by měl být v Izraeli někdo usmrcen? Což nevím, že jsem dnes nad Izraelem opět králem?“ Šimeimu král potom řekl: „Nezemřeš.“*“ (2S 19, 23-24),

---

⁹¹ 2S 11, 3-17.

⁹² Viz. 1S 15, 24 nebo 1S 15, 30.

⁹³ „*Nátan Davidovi pravil: „Týž Hospodin hřích s tebe sňal. Nezemřeš.“*“ (2S 12, 13)

⁹⁴ „*Samuel však Saula odmítl: „Nevrátím se s tebou. Zavrhl jsi Hospodinovo slovo, proto Hospodin zavrhl tebe, abys nebyl králem nad Izraelem.“*“ (1S 15, 26)

⁹⁵ Viz. např. 2S 12, 16.

- David měl bázeň před Hospodinem, která se projevovala v mnoha oblastech, patrná je pak výrazně zejména ve chvíli, kdy pronásledován Saulem může Saula 2x zabít, ale ani jednou tak neučiní, neboť nechce vztáhnout ruku na Hospodinova pomazaného a celou situaci nechává v rukou Boha: *„Ať Hospodin vede mou při a rozsoudí nás. Ať přihlédne a rozhodne můj spor a svým rozsudkem mě vysvobodí z tvých rukou.“* (1S 24, 16),
- Bůh Davidovi dopřával moudré rádce a duchovní vedení jak v osobě proroka Samuela, tak v osobě proroka Nátana,
- také David, stejně jako vybraní muži dříve, byl Hospodinovým oblíbencem: *„Na všech výpravách si David vedl úspěšně; Hospodin byl s ním.“* (1S 18, 14),
- David byl mužem podle Božího srdce: *„Hospodin si vyhledal muže podle svého srdce. Jemu Hospodin přikáže, aby byl vévodou nad jeho lidem...“* (1S 13, 14) V KKC stojí: *„David je v pravém slova smyslu král „podle Božího srdce“, pastýř, který se modlí za svůj lid a jeho jménem, ten, jehož podrobení se Boží vůli, chvála a lítost budou vzorem modlitby pro lid. On je pomazaný Boží, jehož modlitba je věrným přilnutím k Božímu zaslíbení, důvěrou, plnou lásky a radosti, v toho, který jediný je Král a Pán. David, inspirovaný Duchem svatým, je v žalmech prvním prorokem židovské i křesťanské modlitby.“* (KKC, s. 627-628),
- konečně, David byl v skutku mužem modlitby, o čemž svědčí mimo jiné úctyhodná sbírka modliteb v podobě žalmů, které po sobě zanechal – i Davidovy žalmy jsou *„pronášené a naplněné v Kristu, zůstávají podstatné pro modlitbu Kristovy církve.“*⁹⁶

1.4 Modlitba vybraných mužů v Novém zákoně

„Drama modlitby se nám plně zjevuje ve Slově, které se stalo tělem a přebývá mezi námi. Snažit se pochopit jeho modlitbu prostřednictvím toho, co nám o ní v evangeliu říkají jeho svědkové, znamená přiblížit se k svatému Pánu Ježíši jako k hořícímu keři: nejprve nazírat, jak se modlí, pak naslouchat, jak nás učí modlit se, abychom nakonec poznali, jak vyslýchá modlitbu.“ (KKC, s. 629) Ježíš je středem křesťanské víry, stejně jako je středem mezi Starým a Novým zákonem. Mluvíme-li o Mojžíši jako o vzoru modlitby „par-excelans“, pak Ježíš je doslova a do písmene ztělesněním modlitby. Jak stojí v KKC: *„Drama modlitby se nám plně zjevuje ve*

---

⁹⁶ KKC, s. 629.

Slově...⁹⁷ Proto do středu svého bádání po charakteristických prvcích modlitební praxe vybraných modelů stavíme Ježíše. Kromě něj budeme v části Nového zákona zkoumat modlitební praxi svatého Petra a svatého Pavla, dvou výrazných pilířů nově se rodící církve.

1.4.1 Modlitební praxe Ježíše

Ježíš, Syn Boží a Syn člověka. Člověku tak blízký, když se pokořil a stal se jedním z nás⁹⁸ a přesto naprosto nedostižný, neboť je v plnosti pravým Bohem. Jak v krátkosti a výstižně charakterizovat modlitební praxi Ježíše Krista, když by tato oblast sama vydala na mnohostránkovou práci? V KKC k otázce Ježíšovy modlitební praxe stojí: „*Snažit se pochopit jeho modlitbu prostřednictvím toho, co nám o ní v evangeliu říkají jeho svědkové, znamená přiblížit se k svatému Pánu Ježíši jako k hořícímu keři...*“⁹⁹ Přiblížit se k svatému Pánu Ježíši – skrze snahu pochopit jeho modlitbu prostřednictvím textu evangelia? Ale jak konkrétně máme postupovat? KKC dodává: „...*nejprve nazírat, jak se modlí, pak naslouchat, jak nás učí modlit se...*“¹⁰⁰ Jak se tedy Ježíš modlí?

Výrazným prvkem Ježíšovy modlitby, kterého si můžeme na první pohled všimnout, je samota. Na mnoha místech v evangeliu najdeme zmínku o tom, že Ježíš odchází na horu či je o samotě, a modlí se.¹⁰¹ Stejně tak Ježíš vybízí své učedníky: „*Když se modlíš, vejdi do svého pokojíku, zavři za sebou dveře a modli se k svému Otci, který zůstává skryt; a tvůj Otec, který vidí, co je skryto, ti odplatí.*“ (Mt 6, 6) KKC k tomu poznamenává: „*Ježíš se často uchyluje do ústraní, do samoty, na horu, nejraději v noci, aby se modlil.*“¹⁰²

Ježíš a Boží vůle. V Písmu stojí: „...*musím být tam, kde jde o věc mého Otce.*“ (Lk 2, 49) Již od mládí můžeme u Ježíše pozorovat jeho ochotu, věrnost i připravenost k plnění Boží vůle: „*Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonal jeho dílo.*“ (J 4, 34) Poslušnost Pána Ježíše v plnění Boží vůle vrcholí v modlitebních bojích v getsemanské zahradě, kdy Ježíš v úzkostech a potu, který se mění v krev, prosí:

---

⁹⁷ Viz. KKC, s. 629.

⁹⁸ Srov. Fil 2, 6-8.

⁹⁹ KKC, s. 631.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 631.

¹⁰¹ Viz. Mt 14, 23; Mt 26, 36; Mt 26, 42; Lk 9, 18; Mk 1, 35; Mk 6, 46; Lk 5, 16; Lk 11, 1.

¹⁰² KKC, s. 632.

„Abba, Otče, tobě je všechno možné; odejmi ode mne tento kalich, ale ne, co já chci, nýbrž co ty chceš.“ (Mk 14, 36) V tomto smyslu můžeme opravdu s KKC říci: „Dokonalým vzorem modlitby v Novém zákoně je Ježíšova synovská modlitba ... zahrnuje láskyplné přilnutí k vůli Otcově až po kříž a naprostou důvěru, že bude vyslyšena.“¹⁰³ Tato ochota Ježíše plnit Boží vůli „...dává nahlédnout do nezbadatelné hloubky své (Ježíšovy – pozn. autora) synovské modlitby, a to nejen předtím, než se dobrovolně vydá, nýbrž i ve svých posledních slovech na kříži, v nichž modlitba a sebeobětování splývají v jedno: modlit se a dávat se...“ (KKC, s. 633) Pro Ježíš je tak plnění Boží vůle jednotným celkem – skládá se jak z úkonu dávání se, sebeobětování, tak z modlitby – viz.: „...modlitba a sebeobětování splývají v jedno...“ (KKC, s. 633) Z toho můžeme vyvodit, že „programem“ Ježíšova života je plnění Boží vůle v podobě dávání se (Bohu a lidem) a modlitby. V tomto smyslu je celý Ježíšův život v konečném důsledku obětí a modlitbou. Tím se dostáváme k důležitému závěru, jehož jsme se dotkli již v úvodu této bakalářské práce. Tam jsme totiž uvažovali o otázce, zda je modlitba pouze určitý časový výsek v rámci dne člověka mající konkrétní formu a obsah nebo zda je v jistém smyslu modlitbou celý život člověka. Díváme-li se na Ježíšův životní příklad, pak v tomto smyslu se zkrátka člověk svým životem buď modlí nebo ne.¹⁰⁴

Důležitým prvkem modlitební praxe Ježíše je jeho modlitba před tím, co KKC označuje „...spásnými činy, které po něm Otec žádá...“¹⁰⁵ „Ježíš se před rozhodujícími chvílemi svého poslání modlí: než o něm Otec při jeho křtu a při jeho proměnění vydá svědectví a předtím, než svým utrpením uskuteční plán Otcovy lásky. Modlí se také před rozhodujícími chvílemi, kterými začíná poslání jeho apoštolů: před volbou a povoláním Dvanácti, před Petrovým vyznáním, že „Ježíš je Boží Mesiáš“, a konečně se modlí, aby víra hlavy apoštolů neselhala v pokušení.“¹⁰⁶

---

¹⁰³ KKC, s. 638.

¹⁰⁴ Viz. dilema o pojetí významu slova „modlitba“, které zachycují slova T. Špidlíka: „Suarez se širokého, životního pojmu modlitby poněkud bál. Připomínal mu Wiclefovo rozdělení na modlitbu mentální, ústní a životní. Jen ta třetí prý má podle Wiclefa hodnotu, je proto jediná a pravá. Suárez mu (Wiclefovi – pozn. autora) odpovídá tím, že ospravedlňuje trojí pojem modlitby: 1. v nejširším slova smyslu, a to je každý dobrý skutek; 2. ve smyslu užším je modlitba jen dobrý skutek našich schopností duchovních, myslí a vůle, tj. myšlenka na Boha a zbožné rozhodnutí; 3. v pravém a vyhraněném smyslu však je modlitba prosba k Bohu.“ ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla*. 3. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2005. s. 346.

¹⁰⁵ KKC, s. 632.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 632.

Podstatným prvkem v Ježíšově modlitbě je oblast srdce, zejména pak čistoty srdce. V evangeliu bychom našli desítky odkazů, kdy Ježíš upozorňuje na tuto důležitou oblast.¹⁰⁷ Ježíš klade velký důraz na čistotu srdce v oblasti modlitby i života. Nakonec, jako by jeho učení v oblasti čistoty srdce vrcholilo výrokem: „*Blaze těm, kdo mají čisté srdce, neboť oni uzří Boha.*“ (Mt 5, 8) KKC tento moment zachycuje, když říká: „*Ježíš při svém vyučování vychovává své učedníky k tomu, aby se modlili s čistým srdcem, s živou a vytrvalou vírou, se synovskou oddaností.*“¹⁰⁸

Ježíš a pokora. List Filipským tento fakt výstižně zachycuje slovy: „*Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži.*“¹⁰⁹ V listě Židům stojí: „*Ježíš za svého pozemského života přinesl s bolestným voláním a slzami obět' modliteb a úpěnlivých proseb Bohu, který ho mohl zachránit před smrtí; a Bůh ho pro jeho pokoru slyšel. Ačkoli to byl Boží Syn, naučil se poslušnosti z utrpení, jímž prošel, tak dosáhl dokonalosti a všem, kteří ho poslouchají, stal se původcem věčné spásy...*“ (Ž 5, 7-10) Bůh Ježíše vyslyšel pro jeho pokoru. Pokora a poslušnost, jež pramení z Ježíšovy touhy plnit Boží vůli, jsou zároveň nosným prvkem plnění Boží vůle. Nacházíme zde uzavřený kruh. Z pokory pramení poslušnost a díky poslušnosti dochází k úplnému plnění Boží vůle. Boží vůle pak vede Ježíše k poslušnosti a nepostradatelným předpokladem poslušnosti je pokora. Kruh se uzavírá. V Ježíšově životě hraje pokora prim, co se týče „Božích věcí“. Tam, kde jde v jeho životě o realizaci těchto „Božích věcí“, vystupoval Ježíš rozhodně a sebevědomě.¹¹⁰ Nicméně svou vlastní vůli vždy s pokorou a poslušností – i když by to mělo hodně bolet¹¹¹ – podřizoval vůli svého Otce. Co žil, to Ježíš také hlásal. Svým učedníkům odkazuje: „*Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočnutí svým duším.*“ (Mt 11, 29)

V Ježíšově životě i v jeho modlitbě lze vnímat doslova „na každém kroku“ bezmeznou důvěru Bohu. Jako by bez Boha nemohl vůbec žít, a tak se pravidelně odebírá na místa o samotě, aby se spojil a opřel o Boha. Dokonce i na kříži Ježíš bezmezně důvěřuje Bohu, když nejdříve volá: „*Bože můj, Bože můj, proč si mě*

---

¹⁰⁷ Srov. např. Mt 6, 21; Mt 11, 29; Mt 12, 34-35; Mt 15, 8; Mt 15, 18-19; Mk 16, 14; Lk 10, 27 apod. Lk 21, 34.

¹⁰⁸ KKC, s. 638.

¹⁰⁹ Fil 2, 7-8.

¹¹⁰ Viz. např. vyhnání směnárníků z chrámu. Srov. Mt 21, 12.

¹¹¹ Viz. Ježíšova muka na kříži.

opustil.“ (Mt 27, 46), ale o chvíli později dodává jemně a něžně: „*Otče, do tvých rukou odevzdávám svého ducha.*“ (Lk 23, 46) Evangelista Lukáš dodává, že po těch slovech Ježíš skončil. Ježíš tedy před svou smrtí k Bohu nevolal výčitku (proč si mě opustil) ani neztratil důvěru, protože by se pak nemohl těsně před svým skolem znovu k Bohu s důvěrou obrátit (jako k svému Otci). Ona opuštěnost Ježíše se nejspíš týkala zakoušení Boží přítomnosti, kterou v té chvíli Boží syn neprožíval, nikoliv úplné ztráty víry či důvěry v Boha (že Bůh nevyslyšel Ježíšovy modlitby a nevysvobodil ho). Stejně tak Ježíš na mnoha místech v evangeliu vybízí i své učedníky k tomu, aby důvěřovali Bohu.¹¹² Ježíšova výzva, aby lidé důvěřovali Bohu a nedělali si starosti graduje ve chvíli, kdy říká: „*Proto vám pravím: Nemějte starost o svůj život, co budete jíst, ani o tělo, co budete mít na sebe. Což není život víc než pokrm a tělo víc než oděv? Pohled'te na nebeské ptactvo: neseje, nežne, neskĺízí do stodol, a přece je váš nebeský Otec živí. Což vy nejste o mnoho cennější? Kdo z vás může o jedinou píď prodloužit svůj život, bude-li se znepokojovat? A o oděv proč si děláte starosti? Podívejte se na polní lilie, jak rostou: nepracují, nepředou – a pravím vám, že ani Šalomoun v celé své nádheře nebyl tak oděn, jako jedna z nich. Jestliže tedy Bůh tak obléká polní trávu, která tu dnes je a zítra bude hozena do pece, neobleče tím spíše vás, malověrní? Nemějte starost a neříkejte: co budeme jíst? Co budeme pít? Co si budeme oblékat? Po tom všem se shánějí pohané. Váš nebeský Otec přece ví, že to všechno potřebujete. Hleďte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno.*“ (Mt 6, 25-33) Přemýšlíme-li o tomto Ježíšově výroku, pak musíme uznat, že jeho důvěra v Boha neměla hranic – a zdá se, že stejnou důvěru Ježíš očekává od svých učedníků.

Doteď jsme nazírali, jak se Ježíš Kristus modlí. Nyní se v krátkosti zastavíme u toho, jak nás Ježíš učí modlit se¹¹³. Připomeňme si důležitý postřeh KKC: „*Evangelisté nám uchovali v plném znění dvě Ježíšovy modlitby z doby jeho veřejné činnosti. Každá začíná díkyvdáním. V první¹¹⁴ Ježíš vyznává Otce, uznává a velebí ho, že skryl tajemství Božího království před těmi, kteří se považují za učené, a že je zjevil „maličkým“ (chudí a blahoslavení). Jeho jásavé „Ano, Otče!“ vyjadřuje hloubku jeho srdce a jeho přilnutí k tomu, co se Otci „zalíbilo“, jako ozvěna ke „staň se“ jeho matky ve chvíli početí a jako předehra k tomu druhému, které řekne Otci během svého smrtelného zápasu. Celá Ježíšova modlitba spočívá v tomto láskyplném přilnutí jeho*

---

¹¹² J 14, 1; J 14, 27; Mt 10, 19.

¹¹³ Srov. KKC, s. 631.

¹¹⁴ Srov. Mt 11, 25-27 a Lk 10, 21-22.

lidského srdce k „tajemství ... vůle“ Otce. Druhou modlitbu zaznamenává svatý Jan¹¹⁵ před Lazarovým vzkříšením. Předchází mu díkyvdání: „Otče, děkuji ti, žeš mě vyslyšel“, to znamená, že otec vždy vyslyší Ježíšovu prosbu. A Ježíš hned dodává: „Věděl jsem sice, že mě vždycky vyslyšíš“, což znamená že Ježíš prosí vytrvale. Tak nám Ježíšova modlitba uvedená díkyvdáním zjevuje, jak prosit: Dříve než je dar udělen, se Ježíš sjednocuje s tím, který dává a který dává sám sebe ve svých darech. Dárce je mnohem cennější než udělený dar; je „Pokladem“ a právě v něm je srdce jeho Syna; dar je udělován jako „přídavek“. (KKC, s. 633) Ježíš tak své následovníky učí, že důležitými prvky modlitby jsou:

- díkyčinění (každá ze dvou výše uvedených modliteb začíná díkyvdáním),
- vytrvalost v modlitbě, k čemuž nás ostatně Ježíš sám vybízí¹¹⁶,
- vědomí toho, že dárce (Bůh) je mnohem důležitější a cennější než dar (výsledek modlitby).

Ve středu Ježíšova života – i modlitební praxe – je Bůh sám. To je nejdůležitější postřeh, který z hlediska modlitební praxe u Ježíše shledáváme. Tento střed, Bůh v Ježíšově životě i v jeho modlitbě, je nicméně tak pevným a neotřesitelným středem, že jsme se s podobným vzorem nikdy v minulosti ani poté nikdy v budoucnosti nesečkali. Ježíš se tak ztotožňuje se svým Otcem, že pro něho není nic důležitějšího a podstatnějšího, než plnit Boží vůli. To je alfa a omega jeho života.

Na závěr této kapitoly shrňme některé Ježíšovy praktické tipy k modlitbě. V první řadě nám Ježíš na prosbu: „Pane, nauč nás modlit se...“ (Lk 11, 1) odpovídá modlitbou Otče náš¹¹⁷. Důležitým prvkem doplňujícím modlitbu Ježíše je půst. Půst jde ruku v ruce s modlitbou a je zesilující součástí modlitby, jak o tom mluví Ježíš, když vysvětluje učedníkům, proč se jim nepodařilo vyhnat zlého ducha z mladého chlapce: „Řekl jim: „Takový duch nemůže vyjít jinak, než modlitbou a postem.“ (Mk 9, 29) Kristus Pán zároveň vybízí své následovníky k tomu, aby se nevystavovali v modlitbě na odiv¹¹⁸, modlili se bez přestání¹¹⁹, modlili se za nepřátele a za ty, kdo je pronásledují¹²⁰, modlili se, aby neupadli do pokušení¹²¹ a konečně, aby nebyli, když se modlí, mnohomluvní¹²².

---

¹¹⁵ Srov. J 11, 41-42.

¹¹⁶ Srov. Lk 18, 1.

¹¹⁷ Velmi zajímavý způsob rozboru a celkovou analýzu této modlitby nabízí KKC, s. 669 – s. 694.

¹¹⁸ Srov. Mt 6, 5.

¹¹⁹ Srov. Lk 18, 1a.

¹²⁰ Srov. Mt 5, 44; Lk 6, 28.

1.4.2 Apoštol Petr

Šimon Petr má mezi vybranými muži naprosto ojedinělé postavení, protože od Ježíše Krista se mu dostává zvlášť výjimečného zaslíbení: „*Ježíš na něj (na Petra – pozn. autora) pohleděl a řekl: „Ty jsi Šimon, syn Janův; budeš se jmenovat Kéfas (což se překládá: Petr).“* (J 1, 42) Stejně jako v případě Abrahama, Jáкова či Davida, i v případě Petra, zdá se, jde o naprosto ničím nezasloužený dar vyvolení (povolání). Nejdříve mluví Bůh, který povolává. Na toto povolání člověk, v tomto případě Petr, odpovídá. Svědectví o Petrově povolání Bohem najdeme v Písmu povícero: „*Když procházel podél Galilejského moře, uviděl dva bratry, Šimona zvaného Petr a jeho bratra Ondřeje, jak vrhají síť do moře; byli totiž rybáři. Řekl jim: „Pojďte za mnou a učiním z vás rybáře lidí.“* (Mt 4, 18-19) To bylo na počátku Petrovy cesty za Bohem. Petrovo vyvolení vrcholí Ježíšovým výrokem: „*A já ti pravím, že ty jsi Petr; a na té skále zbuduji svou církev a brány pekla ji nepřemohou.*“ (Mt 16, 18) Také v Petrovi zraje vědomí jeho role a to jak pod vlivem přímého kontaktu s Kristem¹²³, tak pod vlivem modlitby. Petr, vědom si své zodpovědnosti před Bohem, se postupně ujímá svého postu, až nakonec sám konstatuje toto nezasloužené Boží vyvolení: „*Když došlo k velké rozepři, povstal Petr a promluvil k nim: „Dobře víte, bratři, že si mě Bůh hned na začátku mezi vámi vyvolil, aby ode mne pohané uslyšeli slovo evangelia a uvěřili.“* (Sk 15, 7) Toto povolání, vyvolení (stejně jako v případě jiných vybraných mužů), je prvním charakteristickým rysem Petrovy modlitební praxe.

U Petra si můžeme všimnout také dalšího prvku, který je společný všem společně zkoumaným mužům v naší práci. Jedná se o odhodlání člověka jít „za Bohem“, chodit po Božích cestách¹²⁴, ochotu a připravenost plnit Boží vůli. Petrovo odhodlání chodit s Bohem a plnit jeho vůli se zřetelně projevuje v až zoufalém výkřiku: „*Kdyby všichni od tebe odpadli, já nikdy ne!*“ (Mt 26, 33) Jak Petr následně zjistí, bez Boží pomoci není možné nic; ani naprosté, odhodlané následování Boha. Tento moment

---

¹²¹ Srov. Mt 26, 41; Lk 22, 40; Lk 22, 46.

¹²² Srov. Mt 6, 6.

¹²³ Srov. J 21, 15-17.

¹²⁴ V Písmu často pro tento obrat najdeme výrazy typu „chodil s Bohem“, nebo mnohem častější „chodil po jeho cestách...“ Srov. Dt 10, 12; Dt 19, 9; Dt 30, 16; 1Kr 16, 26; 1Kr 22, 43; 2Kr 22, 2 apod. Stejně tak Písmo rozlišuje mezi chozením po cestách Hospodinových a chození po cestách, které jsou v očích Hospodina zlé. V tomto duchu všichni vybraní muži chodili po cestách Hospodinových.

nám ukazuje, že člověk je opravdu slabý a bez Boží pomoci¹²⁵ je více méně ztracený – jak opět dodává Petr: „*Pane, ke komu bychom šli? Ty máš slova věčného života.*“ (J 6, 68) V každém případě si je Petr při vši své lidské slabosti vědom toho, že Bůh je střed jeho života, což potvrzuje spolu s apoštoly výrokem: „*Boha je třeba poslouchat, ne lidi.*“ (Sk 5, 29) nebo sám, když říká: „*Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou.*“ (Mk 10, 28)

Petrova modlitební praxe nám více méně poskytuje již dopředu před závěrem z teoretické části jistou bilanci společných charakteristik vybraných mužů, neboť kromě zřejmého Petrova vyvolení ze strany Boha a Petrovy ochoty plnit Boží vůli, nacházíme další společný prvek pro všechny vybrané muže. Paradoxně si tohoto prvku výrazněji všímáme až u Petra, kde je opravdu signifikantní. V momentě, kdy Petr potřetí zapírá svého Pána: „*Tu se Pán obrátil a pohleděl na Petra; a Petr se rozpomenul na slovo, které mu Pán řekl: „Dřív než dnes kohout zakokrhá, zapřeš mne třikrát.*“ (Lk 22, 61), je zřejmé naprosté lidské selhání. Markovo evangelium dodává, že Petr se obrátil: „*A dal se do pláče.*“ (Mk 14, 72) Až u Petra si zpětně uvědomujeme, že podobné lidské ztroskotání zažil už Adam (prvotní hřích), zažil Jákob (podvod svého otce Izáka při požehnání), zažil David (hřích s Bat-šebou), zažil i Pavel (pronásledování, věznění i zabíjení křesťanů). V jistém momentu svých životů vybraní muži po stránce věrnosti Bohu naprosto zklamali – navzdory svému odhodlání „*chodit po jeho cestách*“. Je zde však vidět velmi důležitý moment. Stejně jako v případě Petra, který litoval a dal se do pláče, jednáji obdobně i Adam, Jákob, David, Pavel. Projevují lítost. Lítost a v jistém smyslu jakýsi životní krach je součástí modlitební praxe většiny vybraných modelů. Zdá se, že Bůh vychovává tyto muže i tím, že v konkrétním okamžiku jejich života odstoupí a nechá je napospas jejich vlastní slabosti, jejich vlastním marnostem. A formuje jejich srdce k pokoře. Často toto formování přináší bolest, velké zklamání nad sebou samým, a o to hlubší odevzdanost do Božích rukou poté, co člověk projeví lítost a je připraven na nejtvrďší trest ... a Bůh ve svém milosrdenství promíjí a přijímá tuto lidskou bídu a slabost. Vědomí vlastní slabosti a ztracenosti bez Boha je na Petrově příkladu zjevné. On sám to znázorňuje např. tímto skutkem: „*Když to Šimon Petr uviděl, padl Ježíšovi k nohám a řekl: „Odejdi ode mne, Pane, vždyť já jsem člověk hříšný.*“ (Lk 5, 8)

Dalším prvkem Petrova modlitebního života, který je zřejmý, je jeho blízký vztah s Ježíšem – jak za Kristova života (vidí ho, učí se od něho, prožívá s ním důležité

---

¹²⁵ Bez první akce ze strany Boha – viz. Pavlovo: „*Milostí Boží jsem to, co jsem.*“ (1K 15, 10)

momenty¹²⁶), tak po Kristově ukřižování, kdy Bůh s Petrem mluví např. prostřednictvím vidění¹²⁷.

Přesto se u Petra setkáváme s prvkem naprosto novým, jehož v tak velké míře nejsme svědky u žádného z jiných vybraných modelů. Jedná se o Petrovu zvědavost, která snad v jiných případech je zastoupena tím, co Ježíš nazývá „otevřené srdce“, nicméně u Petra je zvědavost a ochota naslouchat zastoupena opravdu silně, což dokládají tvrzení na mnoha místech v Písmu¹²⁸. Petrova zvědavost charakterizovaná otázkami, otevřeností a ochotou učit se od Krista, je naprosto příkladná. Možná je to právě ona ochota stále se učit a zajímat se, a zároveň i při všech selháních ochota znovu vstát, poučit se a jít dál, která činí Petra tak odlišným od ostatních apoštolů.

Shrneme-li poznání o Petrově modlitební praxi, pak docházíme k závěru, že:

- stejně jako v jiných případech, také u Petra se setkáváme s osobním povoláním a vyvoláním ze strany Boha,
- vidíme Petrovu ochotu plnit Boží vůli,
- nepochybně u Petra – zejména po jeho druhém obrácení (poté, co zapře Krista) – vidíme prvek odvahy¹²⁹,
- typická je pro apoštola Petra zvědavost a ochota učit se ve „škole Boží“,
- také Petra Bůh potvrzoval mnoha zázraky¹³⁰.

1.4.3 Apoštol Pavel

Svatý Pavel byl před svým obrácením horlivý farizeus. Poprvé se jeho jméno v Písmu objevuje v souvislosti s ukamenováním jáhna Štěpána.¹³¹ Lze předpokládat, že Saul¹³² při své horlivosti bedlivě dodržoval modlitební zvyky i náboženskou praxi židovského národa. Jeho horlivost pro židovskou náboženskou praxi se ukazuje i v jeho činech, kdy se snaží uchránit židovský národ před „křesťanskou sektou“: „*Saul se však snažil církev zničit: pátral dům od domu, zatýkal muže i ženy a dával je do žaláře.*“ (Sk 8, 3)

---

¹²⁶ Např. je svědkem Ježíšových zázraků (srov. Lk 8, 51 aj.), je s Ježíšem jako jeden z mála na hoře proměnění (srov. Mk 9, 5), zažil s Ježíšem modlitbu v Getsemane apod.

¹²⁷ Srov. např. Sk 10, 13-16.

¹²⁸ Srov. J 13, 36; J 13, 37; Mt 14, 28; Mt 15, 15; Mt 18, 21; Mk 11, 21; Lk 12, 41 nebo J 21, 21.

¹²⁹ Srov. Sk 2, 14; Sk 4, 8 apod.

¹³⁰ Srov. Sk 3, 6; Sk 9, 34; Sk 9, 40; Sk 12, 8 apod.

¹³¹ Srov. Sk 7, 58.

¹³² Jméno sv. Pavla před jeho obrácením v Damašku.

V dalším textu se budeme věnovat modlitební praxi sv. Pavla po jeho obrácení u Damašku, už jen z toho důvodu, že pro hlubší analýzu Pavlovy modlitby nemáme před jeho obrácením dostatek informací. Zároveň je třeba mít na vědomí, že: „*Damašek je mezníkem a zároveň i styčným bodem. Zatímco z jedné strany nepochopíme křesťanskou zkušenost Pavla jinak než vycházejíce z Damašku, z druhé strany tento teologicko-historicko-skutečný okamžik, ve svém náboženském významu – kairós – dá průchod zkušenosti, která dalece překoná a zdokonalí vše z oné kulturní a náboženské éry, již je sv. Pavel současníkem, jakož i éry biblické, která koneckonců je v ní přítomna...*“¹³³ To znamená, že Pavel je silně formován zkušeností u Damašku, což má nepochybně vliv i na jeho další modlitební praxi.

První a jedinou zmínku, kde sv. Pavel mluví sám o sobě, jak se modlí, nalezneme ve Skutcích apoštolů: „*Když jsem se modlil v Chrámě, upadl jsem do vytržení.*“ (Sk 22, 17) Tento okamžik, *upadnutí do vytržení*, je podobně jako další okamžiky v Pavlově životě¹³⁴ svědectvím o tom, že Pavel dostává charismata od samotného Ježíše Krista a tím zažívá naprosto ojedinělé osobní pozvání od Boha. Marcheselli k tomu poznamenává: „*Událost u Damašku, zážitek v Chrámě, poselství Ananiášovo, posláni ze strany presbyterů a obce v Antiochii, která při modlitbě je zasažena Duchem svatým, to všechno jsou prvky, které charisma charakterizují a které jsou spojeny jedním základním činitelem, modlitbou, nakolik ta je životním prostředím, v němž Pavel pochopí své posláni v plánu spásy.*“¹³⁵ Tento Marcheselliho postřeh nás vede k důležitému závěru, který můžeme u Pavla sledovat jak v průřezu knihou Skutky apoštolů, tak i v jeho vlastních listech směřovaných jednotlivým církvím. Pavel staví svůj život na osobní modlitbě, na blízkém vztahu s Ježíšem Kristem.¹³⁶ Modlitba je životním prostředím, v němž Pavel pochopí nejen své posláni, jak o tom píše Marcheselli, ale zároveň prostředím, ve kterém Pavel dozrává v osobnost apoštola národů. V tomto smyslu můžeme hovořit o tom, že pro sv. Pavla je modlitba pokrmem, stejně jako se s tímto obratem můžeme setkat u Ježíše.

Důležitým „prvkem“, můžeme-li to tak vůbec nazvat, v apoštolově modlitební praxi je osoba Ducha svatého. Duch svatý je často dáván do spojitosti právě s výše uvedenými charismaty. Je dárce charismat. U sv. Pavla se opravdu naplno projevuje

---

¹³³ MARCHESELLI, Cesare Casale. *Modlitba u sv. Pavla*. Řím: Křesťanská akademie, 1979. s. 10.

¹³⁴ Srov. Sk 9, 15-17, kdy prorok Ananiáš sděluje Pavlovi záměr, který s ním Pán má apod.

¹³⁵ MARCHESELLI, Cesare Casale. *Modlitba u sv. Pavla*. Řím: Křesťanská akademie, 1979. s. 25.

¹³⁶ Srov. např. Sk 23, 11; Sk 16, 25 apod.

to, o čem mluví Ježíš Kristus při poslední večeři: „*Jakmile však přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy, neboť nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit, co uslyší.*“ (J 16, 13) Můžeme hovořit o tom, že Pavel je ve škole Ducha svatého¹³⁷ a jako charismatik vydává plody Ducha svatého, o nichž sám píše v listě Galatským: „*Ovoce Božího Ducha však je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání.*“ (Ga 5, 22-23)

Dalším charakteristickým rysem, kterého si u sv. Pavla můžeme povšimnout, je skutečnost, že je oddán Bohu každou buňkou svého těla, nehledá sám sebe, neprosazuje svou vůli, plní vůli Boží. Pro Krista absolvuje vše, co je dobré i nezbytné: „*Proto rád přijímám slabost, urážky, útrapy, pronásledování a úzkosti pro Krista.*“ (2K 12, 10), „...*jsem vězněn pro Krista*“ (Fil 1, 13) nebo „*Ale cokoliv mi bylo ziskem, to jsem pro Krista odepsal jako ztrátu.*“ (Fil 3, 7) Obraty „pro Krista“, „ve jménu Ježíše Krista“ či „v Kristu Ježíši“ jako by vyjadřovaly jádro i důvod Pavlova života: „*Všechno, cokoli mluvíte nebo děláte, čiňte ve jménu Pána Ježíše...*“ (Ko 3, 17) Dokonce se natolik ztotožňuje s Bohem, že o něm mluví jako o vlastním Bohu: „*Můj Bůh vám dá všechno, co potřebujete...*“ (Fil 4, 19)

A opět, jako u mnoha předešlých mužů, také u Pavla se setkáváme s odvahou pramenící z víry. V mnoha zkouškách Pavel zakusil Boží pomoc a tím se pevněji přimkl ve víře k přesvědčení, že Bůh ho vede a pomáhá mu; jeho víra tak roste s každou další zkouškou či protivenstvím, jež prožívá. Timoteovi píše svědectví o tom, že musel procházet mnohými pronásledováními a útrapami, což jistě z jeho strany vyžadovalo notnou dávku odvahy a víry: „*Ty však jsi sledoval mé ... pronásledování a útrapy, jaké mne stihly v Antiochii, v Ikoniu a v Lystry. Jaká pronásledování jsem přestál, a ze všech mě Pán vysvobodil!*“ (2Tím 3, 10-12) Pavlova slova svědčí o pronásledování a o jeho odvaze, s jakou všechna trápení přestál.

V životě apoštola Pavla jde modlitba ruku v ruce s činností. Pavel je velmi aktivní člověk, svou ochotu pracovat doprovází ochotou hluboké, niterné a opravdové modlitby a ochotou konat Boží vůli. Tím se z něho stává naprosto výjimečný jedinec, který o sobě říká: „*Já tedy běžím ne jako bez cíle; bojuji ne tak, jako bych dával rány do prázdna. Ranami nutím své tělo ke kázni, abych snad, když kážu jiným, sám neselhal.*“ (1K 9, 26) Na jiném místě praví: „...*zapomínaje na to, co je za mnou, upřen k tomu, co*

---

¹³⁷ Na mnoha místech v Písmu se v souvislosti s Pavlem píše o Duchu svatém. Srov. Sk 19, 6; Sk 20, 23; Sk 20, 28; Sk 21, 11; Sk 28, 25; Žd 9, 8; Žd 10, 15; 1K 12, 11 apod.

je přede mnou, běžím k cíli, abych získal nebeskou cenu, již je Boží povolání v Kristu Ježíši.“ (Fil 3, 13-14) Pavel je velmi cílevědomý člověk, který se umí zapřít a „zakousnout“ do svého záměru. Na rozdíl od jiných cílevědomých lidí, kteří se také umí plně oddat svému záměru, je však u Pavla jediným cílem Kristus; Kristu se dává naprosto k dispozici. Jediným Pavlovým záměrem je dosáhnout Božích zaslíbení. Verva a nadšení, s nimiž běží k cíli, jsou obdivuhodné.

Shrneme-li základní postřehy z Pavlovy modlitební praxe, pak zjistíme, že:

- svůj život staví na osobním vztahu s Kristem,
- vše dělá pro Krista,
- je charismatikem v pravém slova smyslu, učí se ve škole Ducha svatého,
- oddaně a horlivě hledá a vykonává Boží vůli,
- výše uvedené ho vede často k mnoha trápením a pronásledováním, která s vírou a odvahou velmi cílevědomě překonává.

1.5 Premisy modlitební praxe mužů

V modlitební praxi vybraných mužů je několik charakteristik, které se prolínají skrze osudy všech vybraných mužů. V krátkosti se nyní podíváme na tyto společné jmenovatele modlitební praxe vybraných modelů.

1.5.1 Obecná rovina modlitební praxe

V obecné rovině bychom mohli při definici společných styčných bodů modlitební praxe vybraných jedinců vyžít slova KKC o modlitbě Abraháma: „*Pro modlitbu je podstatné naslouchání srdce, které se rozhoduje podle Boha: slova k tomu slouží. Avšak Abraháмова modlitba je vyjádřena především činy: je to člověk mlčení, na každé zastávce staví oltář Pánu. Teprve později nacházíme jeho první modlitby vyjádřené slovy: zastřený nářek, připomínající Bohu jeho přísliby, které se, jak se zdá, neuskutečňují. Tak se od počátku objevuje jeden z rysů dramatu modlitby: zkouška víry v Boží věrnost.*“¹³⁸ Srdce ochotné naslouchat Bohu v tomto smyslu vnímáme jako základní obecný předpoklad ke kvalitní modlitební praxi. U všech vybraných modelů

---

¹³⁸ KKC, s. 625.

z tohoto postoje „naslouchajícího srdce“ pramení činy, slovy vyjádřená modlitba nebo vytrvalost víry a věrnost Bohu ve zkouškách. Všechna ona specifika modlitební praxe, jak o nich pojednáváme níže. Srdce ochotné naslouchat Bohu definuje rámec obecné roviny modlitební praxe biblických mužů. Srdce ochotné naslouchat...

1.5.2 Specifika modlitební praxe

Pokud bychom chtěli analyzovat specifické prvky modlitební praxe vybraných mužů, pak bychom zjistili, že:

- ve středu příběhů všech modlitebních vzorů je Bůh a jeho podivuhodné řízení, ochota vybraných mužů plnit Boží vůli; Boží vůle je dřív nebo později řídicím prvkem a alfou i omegou veškerého žití a konání vybraných jednotlivců,

- v každém příběhu námi vybraných mužů je jistá naléhavost, se kterou s důvěrou (jako ke svému Otci) volají k Hospodinu, prosí, buší, klepou na dveře,

- všichni vybraní muži projevují Hospodinu vděčnost a věrnost, nereptají, když prochází obdobím zkoušek a protivenství,

- Bůh si povolává – ani jeden z mužů nezapříčinil svým rozhodnutím to, že by se sám rozhodl pro Boha; Bůh se sklání jako první k člověku, volá, aby se pak člověk mohl napřímit k Bohu, a obecenstvím s Bohem dorůst ve skutečnou osobnost víry,

- vybraní jedinci mají společnou zvláštní jemnost, kterou bychom mohli označit za pokoru; je to citlivost na Boží přání, ohleduplnost k lidem, poctivost v plnění si svých povinností; pokora zdobí ryzí služebníky Boží a v případě našich „modelů“ je pokora vždy hojně zastoupena,

- vybraní muži se plně spoléhali na Boha, což se projevovalo v konkrétních činech,

- byli muži činu; dokázali však také čekat, když Hospodin „nedal pokyn“¹³⁹, byli poslušní Bohu, Boha brali jako hlavní autoritu „nad sebou“, nad svými životy; autoritu, které se plně zodpovídají za své myšlenky i činy,

- celkový postoj vybraných modelů k modlitební praxi a k Bohu charakterizuje výstižně KKC, kde se speciálně mluví o Davidovi, nicméně stejná charakteristika by se mohla vztahovat i na kteréhokoliv z dalších vybraných mužů: „...*jehož podrobení se*

---

¹³⁹ V kontrastu s tímto výrokem jsou situace, kdy lidé nečekali na Boha – jako v případě Izraelitů, kteří nevydrželi trpělivě čekat na Mojžíše modlícího se 40 dní na hoře Sínaj či v případě Saula, který nečekal na proroka Samuela a sám vytáhl do bitvy. (Srov. 1S 13, 13).

Boží vůli, chvála a lítost budou vzorem modlitby pro lid. On je pomazaný Boží, jehož modlitba je věrným přilnutím k Božímu zaslíbení, důvěrou, plnou lásky a radosti, v toho, který jediný je Král a Pán.“ (KKC, s. 627-628)

Jaké jsou tedy základní specifika ve způsobu a podobě modlitby vybraných mužů?

1. pomazaný Boží (vyvolený),
2. podrobený Boží vůli,
3. plný opravdové živoucí touhy po Bohu, která se proměňuje v konkrétních případech ve chválu Boha či v lítost,
4. věrné přilnutí k Bohu,
5. důvěra v Boha.

Dostáváme se k závěru první části, kdy jsme na teoretické rovině zkoumali obecné a specifické charakteristiky vybraných modelů mužské modlitební praxe. V další části se zaměříme na vybrané modely modlitební praxe v Čechách na počátku 20. století. Jak již bylo řečeno v úvodu, jsou jimi Antonín Šuránek a Štěpán Trochta. Projdeme si společně postupnou analýzou jejich životy, resp. rovinu modlitební praxe, abychom následně syntézou porovnali závěry analýz z teoretické a praktické části.

2 VYBRANÉ MODELY MODLITEBNÍ PRAXE MUŽŮ V ČECHÁCH NA POČÁTKU 20. STOLETÍ

2.1 Antonín Šuránek

„V posledním období byly z Arcibiskupství olomouckého odeslány do Říma návrhy na blahoslavení čtyř osob: prvním je všeobecně známý a ctěný „tatiček“ arcibiskup Antonín Cyril Stojan, druhou je Anička Zelíková, která obětovala svoje utrpení za ženy dobrovolně podstupující potrat, třetím je „staříček“ Ingác Stuchlý, který k nám uvedl salesiány, čtvrtým je P. Antonín Šuránek, spirituál olomouckého semináře, který však po většinu času nemohl tuto funkci vykonávat.“¹⁴⁰ Antonín Šuránek je postavou olomouckého arcibiskupství, která výrazně ovlivnila a dodnes ovlivňuje mnoho lidí¹⁴¹ nejen na Moravě. Sám pod vlivem arcibiskupa A. C. Stojana jako by trochu stále zůstával v jeho stínu. O arcibiskupovi Stojanovi se napsalo již mnoho¹⁴², Antonín Šuránek jako by svou skromností zůstával i po smrti v pozdání, raději nepoznán vzadu, než být předmětem diskuzí a upoutávat na sebe pozornost.

2.1.1 Život a modlitba Antonína Šuránka

Krátký chronologický životopis A. Šuránka je ve stručných datech uveden jako Příloha č. 1. V této části se zastavíme u významných momentů života A. Šuránka z pohledu našeho tématu.

Je zjevné, že v životě P. Šuránka hrála velkou roli odvaha. Ta se projevuje již v mládí, kdy např. po přednáškách při setkávání křesťanských matek v Uherském

---

¹⁴⁰ JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, s. 5.

¹⁴¹ Srov. tamtéž. „Dokumentace týkající se P. Šuránka byla v Římě shledána jako nejúplnější díky tomu, že se našlo mnoho nadšenců, kteří byli natolik osloveni jeho hrdinným životem z víry, že velmi rádi buď osobním svědectvím, či jiným způsobem přispěli k přípravě potřebných materiálů.“ To dokazuje oblibu a míru vlivu na generaci vrstevníků, které A. Šuránek za svého života měl.

¹⁴² I odborných prací.

Hradišti mluvíval několika slovy k přítomným i on.¹⁴³ Sám k tomu poznačuje: „*Nevím, co se těm lidem tak líbilo, ale myslím to, že viděli mladého studenta (bylo mi ovšem už 17 let), který se nebojí! Vždyť všechno katolické bylo tehdy zakřiknuté... ..vše, co mělo trochu lepší kabát, co načichlo školou, vzděláním, se jaksi stydělo přiznat se k „dědictví otců“, které bylo v nevážnosti.*“¹⁴⁴ V době Šuránkova mládí nebyla situace jednoduchá, protože je známo, že za dob první republiky byla nálada ve společnosti nejen protirakouská, ale i proticírkevní, doslova protiklerikální.¹⁴⁵ Odvaha se v životě Antonína projevovala také v dalších situacích, kdy se např. coby bohoslovec účastnil otvírání menšinové školy v německé obci Ženklově. Zde vystupoval s proslovem profesor a poslanec Sladký, který mluvil v silně protestantském duchu. Po jeho skončení byl A. Šuránek předsedou slavnostního shromáždění tiše vybidnut, aby také promluvil. Bohoslovec Šuránek si vzal slovo a mluvil o kněžích – buditelích, k nelibě přítomného poslance, ale k radosti většiny prostých lidí.¹⁴⁶ Jako poslední, ale ne jediný příklad můžeme uvést situaci za období války, kdy Němci pronásledovali kněze, a Antal¹⁴⁷ se schválně rozhodl chodit oblečený jako kněz, v klerice, či ústně i písemně zdravít křesťanským pozdravem „Pochválen buď Ježíš Kristus“.¹⁴⁸

Dalším charakteristickým rysem, kterého si v jeho životě můžeme všimnout, byla jeho úcta právě k onomu „dědictví otců“, které on sám jako pojem používal. Vážil si své tradiční katolické výchovy¹⁴⁹. Velmi si vážil výrazných českých osobností, které měly odvahu a bojovaly v (pro církev pochmurných) prvorepublikových časech za církevní věci – jako např. v případě doktora Stránského, který se zastával církve v době, kdy i církevní autority neměly odvahu rázně se postavit za svou „matku“.

Zvláštní kapitolou pak u Šuránka je jeho vztah k A. C. Stojanovi, který hraje v životě tohoto muže velkou roli. Jednak se s ním setkává již v době svého dospívání,

---

¹⁴³ KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 5.

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 5.

¹⁴⁵ Viz. ono známé: Řím musí být souzen a odsouzen.

¹⁴⁶ KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 25.

¹⁴⁷ Tak byl Antonín Šuránek často oslovován.

¹⁴⁸ Svůj specifický ráz odvahy projevil také v Želivě při internaci kněží v želivském klášteře, kdy odmítl po propuštění odejít z kláštera, protože zatím nebyl souzen, ani odsouzen a nechápal tedy ani důvod svého zatčení jakožto i ostatních kněží: „*Nebyl se mnou veden soudní proces, nebylo mi sděleno, proč jsem zadržen. Neodejdu odsud, dokud neproběhne řádný soud! Proč tady zůstávají bratři, kteří taky nebyli odsouzeni?!*“ JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 23.

¹⁴⁹ Viz. Šuránkova obhajoba kněží a katolické církve poté, co utíká ze studií teologie do Prahy a dostává se do názorového střetu s novým spolubydlícím či odborná disputace s komunistou, který s ním jel lokálkou a argumenty útočil jak na víru, tak na církev.

jak o tom píše na závěr knihy „*Světlo z Beňova*“¹⁵⁰ v poznámkách o autorovi Vojtěch Tkadlčík. Jednak v době, kdy byl Antonín Šuránek v semináři a rozhodl se z něj o prázdninách roku 1923 odejít, A. C. Stojan umírá. Šuránek při pohřebních obřadech dozrává k rozhodnutí – znovu nachází sílu nastoupit do dalšího ročníku semináře. Později své obrácení přičítá také A. C. Stojanovi. Po návratu do semináře si tehdejší spirituál dr. Cinek zve A. Šuránka k sobě a dává mu přečíst článek o Stojanovi na jehož konci stojí: „*Stojan by byl mohl u nás získat Církvi novou lásku.*“¹⁵¹ Tato slova na mladého seminaristu zapůsobí a bere si je k srdci: „*Byl-li Stojan svou smrtí jaksi u zmrtvýchvstání mého povolání, není to náhoda a to mě zavazuje, abych ho následoval zatím už tím, že neopustím započaté brázdy, že neznamenuji kněžský ideál a pak tím, že půjdu za Stojanem i v jeho životním stylu, v jeho úsilí rozdat se pro druhé, nic nechtit a všechno dát. Od lidí nečekat nic a nepřijímat pro sebe nic víc než to pouhé „Pán Bůh zaplať!“, jehož si Stojan tolik vážil... ...žít, modlit se (oh, ten Stojanův růženec!) a pracovat tak, abych také „mohl u nás získat Církvi novou lásku.“*“¹⁵² Tento Šuránkuv myšlenkový závěr byl pro Antonína v podstatě závazkem, neboť jeho zásadovost, vděčnost i poctivost v otázce svědomí se line celým jeho životem.

Ona svědomitost a poctivost ve svědomí, resp. pevnost v zásadách může být demonstrována nejedním příkladem z jeho života. „*Asi nejcharakterističtější vlastností P. Šuránka byla jeho naprostá pevnost v zásadách. Nejvyšším zákonem přitom bylo plnit vůli Boží. V tom byl zcela nekompromisní. Nic neslevoval ani ve vězení či v lomu... ...někdy působil až tvrdohlavým dojmem, avšak při bližším pohledu musíme říci, že šlo o zásadovost. Za války byl zbit, když šel kolem průvodu s německou vlajkou a nepozdravil ji. V r. 1970, kdy působil v obnoveném semináři v Olomouci, protestoval proti tomu, že jeden z kolegů je příliš loajální vůči režimu, a žádal, aby z fakulty odešel. Když se tak nestalo, dal výpověď sám s odůvodněním, že s ním nebude na jedné fakultě.*“¹⁵³ Svědomitost dokládají také poznámky v jeho deníku: „*Zvykat si: nikdy nemluvit zle o nepřítomných, raději jen to dobré. Když nelze jinak, tak utéci. Nikdy nezískávat vlky jejich vytím: jinak do očí, jinak za zády. Nikdy nejednat jen diplomaticky. Pozor na slova: Vy jste ideální kněz, ale ti jiní... Kardinál Bertram má 80 let a sám si čistí obuv. Vložit jazyk na patěnu, aby nebyl dvojaký, vždy upřímně do očí. Jak by jazyk neměl být*

---

¹⁵⁰ A. Šuránek je autorem „lidového“ životopisu Dr. Antonína Cyrila Stojana.

¹⁵¹ KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 22.

¹⁵² Tamtéž, s. 22.

¹⁵³ JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 28.

svatý, když je na něm denně Kristus Pán.“¹⁵⁴ V době, kdy byl seminarista Šuránek podruhé „na útěku“ ze semináře (bylo to o prázdninách 1924), dostal se na koleji v Praze do rozhovoru se svým spolubydlicím, který, když zjistil, že A. Šuránek odešel ze semináře, poznamenal: „Ale, ale! Tak jste jim ušmejk? To já jsem byl chytřejší. Já jsem tam vůbec nešel! ... No vy jste aspoň teď přišel k rozumu a ušmejk jste jim.“¹⁵⁵ Šuránek k tomu poznamenává: „Ve mně se bouřila krev! Jaká plytkost! Jaká hrubost! „Ušmejk“ a „jim“. Komu je to „jim“? Ohradil jsem se rázně: Promiňte, pane, ale já беру otázku povolání velmi vážně. Dlouho jsem uvažoval, poctivě. Já jsem „jim neušmejk“, já odcházím čestně do jiného povolání a má úcta ke kněžství pro ty, kdo jsou k němu povoláni a kdo jsou ho schopni...“¹⁵⁶ Situaci mezi novými kolegy pak utiňuje Antalův kamarád, který v dané situaci prohlašuje: „Tak si sedněme, však se poznáme a porozumíme si. Víš, Antal je člověk svědomitý...“¹⁵⁷ Čistotu svého svědomí prokázal i ve chvíli, kdy za A. Šuránkem přišla žena lékaře, který posílal bohoslovce na nucené práce, aby jejímu manželovi vystavil potvrzení o korektním jednání za války: „To já, paní, udělat nemohu. Že byl nucen posílat, uznávám, ale nikdo ho nemohl přinutit k ničemným a potupným poznámkám, které při tom pronášel: My vám to hnízdo rozmetáme, my vám seminář vyprázdníme. Hledejte přímluvu jinde, já nebudu jednat proti svému svědomí.“¹⁵⁸ Nebyla to otázka mstivosti, ale čistého svědomí, které bránilo P. Šuránkovi dát „dobrozdání“ onomu lékaři. Důkazem je i fakt, že ono „dobrozdání“ naopak dal jinému člověku, který coby policejní ředitel během války vyhrožoval Šuránkovi, aby zastavil vydávání seminárního časopisu „Pozdrav ze semináře“. Časopis nakonec zakázán byl, nicméně policejní ředitel jednal s Antonínem Šuránkem korektně. A svědomí Antonínovi říkalo: „Nikomu neublížit, jen dobro konat, ale nejednat nikdy z lidských ohledů proti svědomí, proti Božím přikázáním.“¹⁵⁹

Opravdovost, s jakou A. Šuránek přistupoval k životu se projevovala ve všech sférách jeho života. V době želivského koncentračního tábora o sobě Antonín rozjímá: „Ukaž, co je v tobě! Jsi ty kněz celý? Tělem i duší? Nebo jsi povrchní, schopný odhodit kněžský šat a s ním i to, co se zdálo být vírou, co však bylo pouhým nátěrem vnějšku! Jsi

---

¹⁵⁴ JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. P. Antonín Šuránek, krátký životopis. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 30.

¹⁵⁵ KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 29.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 29.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 29.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 61.

¹⁵⁹ Tamtéž.

OPRAVDOVÝ? Jsi PRAVDA? Jsi Kristův? Cele? “¹⁶⁰ Těžko předpokládat, že by jinak jednal ve svém modlitebním životě. Opravdovost nacházíme v projevech úcty, kterou choval k Písmu¹⁶¹, k desateru¹⁶² či k obyčejným diskuzím o věcech víry. Jednou, když měl diskutovat o věcech víry, před diskuzí s úctou sundal svůj klobouk. Sám k tomu poznamenává: „*To smeknutí klobouku bylo – a působilo – jako modlitba.*“¹⁶³ Úcta se projevovala i v otázce modlitební praxe...: „*Kleknu k lůžku a modlím se večerní modlitbu.*“¹⁶⁴

V duchu svého odhodlání, které si A. Šuránek předsevzal po prvním „útěku“ ze semináře: „...*půjdu za Stojanem i v jeho životním stylu, v jeho úsilí rozdat se pro druhé, nic nechtít a všechno dát. Od lidí nečekat nic a nepřijímat pro sebe nic víc než to pouhé „Pán Bůh zaplat!“*...“¹⁶⁵ byl jeho život charakterizován sebeobětí. V deníku si poznamenává: „*Ani jedna sebetajnější oběť nezůstane bez vlivu na mravní sílu lidstva, bez odměny.*“¹⁶⁶ A jak z několika indicií můžeme vyvodit, obětoval své trápení především za kněze: „*Vždyť se za ně (bohoslovce – pozn. autora) budu obětovat stále, ať budu, kde budu, vždyť jsem tě poprosil, abys mne přijal jako smírnou oběť za posvěcení kněžstva, rodin a státníků...*“¹⁶⁷ Nicméně svou oběť nabízel i za nejmenší, sociálně nejslabší, opuštěné, zanedbané, nízké, mladé: „*Tak rád bych se strávil v práci, v obětech i v utrpení právě pro ty mladé, nevšímané.*“¹⁶⁸ Obětavost, pracovitost, svědomitost jsou vidět i v jeho pracovním zápalu. V „*Májových čteních o P. Šuránkovi*“ najdeme poznámku o tom, že některé z jeho poznámek jsou nečitelné a je vidět, že mu v důsledku večerní práce, resp. usínání, vyklouzávalo pero z ruky.¹⁶⁹ Stejně tak, když byl A. Šuránek ustanoven spirituálem a měl vést jak české, tak německé studenty, bylo jeho pracovní vypětí obdivuhodné. Nejen, že měl svou náročnou práci, ale zároveň se musel doučovat němčinu a překládat svá kázání právě do tohoto jazyka.

---

¹⁶⁰ KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 76.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 75. P. Šuránek poznamenává: „*Jaká je to kniha! Písmo svaté! Člověku se chvílemi zdá, že jde mělčinami – a náhle takové úžasné hlubiny! Děkuji ti tedy, Pane, za Želiv. Za všechno, co s ním souvisí. Za milosti, kterých bych nikdy nenabyl bez těch měsíců prožitých zde. Za možnost četby, rozjímavé četby Písma svatého!*“

¹⁶² Tamtéž, s. 57. A. Šuránek říká: „*My jsme obhájci desatera, jež zaručuje každému vnitřní svobodu.*“

¹⁶³ Tamtéž, s. 15.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 30.

¹⁶⁵ KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 22.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 60.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 81.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 80.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 43. „*P. Šuránek vedl bohoslovce k tvrdé práci a sám jak v semináři, tak později v Želivě pracoval do úpadu. Kolikrát v přípravách vytrval až do noci, takže mu vypadlo pero z ruky, jak je vidět v originálech.*“

Svou obětavost a pracovitost dovršoval v pečlivě připravených promluvách pro jednotlivé stavy a: „...svátostným požehnáním, pečlivě připravenými kázáními. To vše zaléval modlitbou, krácením spánku, postem, bolestmi...“¹⁷⁰

Zřetelným prvkem v životě A. Šuránka byla také poslušnost. Poslušnost, s jakou chtěl plnit Boží vůli. Poslušnost, s jakou vykonával svůj úřad kněze a následoval rozhodnutí svých představených. V poslušnosti viděl akt důvěry vůči samotnému Bohu, který si i zlé může obrátit v dobré¹⁷¹. Když navštívil s komunisty spolupracující vikář P. Josef Glogar se státním zmocněncem (za doby komunismu) bartošovickou faru, prohlásil P. Šuránek: „Učil jsem a vedl bohoslovce k poslušnosti. Kam budu poslán nadřízenými církevními úřady, rád půjdu!“¹⁷² Svou důvěru v Boží vedení pak potvrzuje v následném rozhovoru s komunisty nastrčeným vikářem: „Pane vikáři, mně pramálo záleží na tom, zda vy, nebo kdokoliv z lidí se za mne postaví. Za mnou stojí Ježíš Kristus ukřižovaný!“¹⁷³ Jindy na otázku důvěry Bohu poznamenává: „I pro nás všechny je právě víra v Boží prozřetelnost, která se nemýlí ve svých úradcích, důvodem hluboké radosti.“¹⁷⁴ V jednom kázání připomíná: „A mějte důvěru! Pracuje ďábel, tělo i svět, ale pracuje i DUCH SVATÝ! Pracuje Syn Boží s rukama rozepjatýma, pracuje celé nebe a na zemi tolik dělníků a dělnic tohoto Ducha!“¹⁷⁵

2.1.2 Celkový pohled na modlitební praxi Antonína Šuránka

Z celkového životního pojetí své kněžské služby, přístupu k lidem i plnění si svých pracovních povinností stejně jako z dostupných informací o P. Šuránkovi lze vyvodit tyto závěry v oblasti jeho modlitební praxe:

- jednoznačná horlivost při všem, co koná, tedy i v modlitbě,
- věrnost a vytrvalost v modlitební praxi,
- úcta k Panně Marii: „V jeho spisech lze najít na 50 zmínek i celých článků o Panně Marii. Sám píše: Musím si znovu připomenout, že jsem byl jmenován (do semináře¹⁷⁶) o svátku Panny Marie a přišel v jejím oktávu. Ona mi ve své kapli ukázala světlo při jedné

---

¹⁷⁰ KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 97.

¹⁷¹ Srov. Ř 8, 28: „Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha, kdo jsou povoláni podle jeho rozhodnutí.“

¹⁷² KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 78.

¹⁷³ Tamtéž, s. 78.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 59.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 82.

¹⁷⁶ Jako spirituál bohoslovců – pozn. autora.

adorační hodině. *Od té doby jsem se probíjel bezpečněji. A nezasloužil jsem si nijak její lásky. Byl jsem jí cizí – dlouho. Ale měl jsem matku, která se modlivala Memorare od sv. Bernarda. Jí tedy děkuji za své obrácení.*¹⁷⁷,

- modlitba při útěku z Prahy ukazuje modlitební praxi před příchodem do kněžského semináře: *„Kleknu k lůžku a modlím se večerní modlitbu. Ne už seminární, ale jak mne maměnka učila: Otče náš, Věřím v Boha, Desatero, Anděle Boží, Anděl Páně... Pod ochranu tvou – Otče náš za dušičky.*¹⁷⁸,

- dá se předpokládat, že v duchu věrnosti a vytrvalosti se modlil otec Šuránek i denní modlitbu církve coby kněz,

- jednoduchost a opravdovost v modlitbě, viz. prostá slova: *„Nedals mně, Pane, vysoký stupeň modlitby – ale chápu, čím dále tím hlouběji Otče náš! Hlavně (Otče náš) z kříže volaný. A tak si myslím, že je to můj krásný úkol: učit ty drobné, prosté lidi Otče náš. Málo dovedu chápat hovory o nazírání vlitém nebo získaném, prosím jen o dar pokorného rozjímání Písma svatého – abych mohl do toho rozjímání uvádět i tvůj prostý lid. Kéž v tom není pýcha!*¹⁷⁹,

- váží si života víry, kněží; v požehnání Božím, přeneseně v požehnání knězem vidí obrovský dar, sám často prosí o požehnání. Např. už jako mladý chlapec, kdy se setkává s umírajícím knězem: *„Poděkuji ovšem za všechno, co mně od dětství prokázal, a tentokrát poprosím o jeho požehnání.*¹⁸⁰ Nebo jako dospělý kněz: *„Kněžskému žehnání přikládal velkou důležitost. Když ho navštívil některý z kněží, vždy si od něho vyžádal požehnání. Sám uděloval požehnání na konci každého rozhovoru.*¹⁸¹ A sám jako kněz dává požehnání s veškerou vážností, opravdovostí a úctou. Jeden z jeho seminaristů prohlásil: *„Nikdy jsem neviděl a neslyšel žehnat s takovým zaujetím.*¹⁸²,

- výrazným rysem jeho života je poslušnost,

- modlí se za druhé, zvláště za kněze, za farníky: *„Na některé silně zapůsobilo, když zjistili, že se mladý kaplan za své farníky dlouho do noci modlí. Ženy ve vsi si pochvalovaly: „To só svatě panáček; takovýho zme tade ešče neměle.“ A muži*

---

¹⁷⁷ KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 3.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 30.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 80.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 7.

¹⁸¹ JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 12.

¹⁸² Tamtéž, s. 12.

odpovídali: „Šak nám to dalo, než zme si ho vebojovale a veprosele. V Holomóco na té konzistoře nám řekle: Dáváme vám jednoho z nélepších.“¹⁸³,

- nabízí sám sebe jako oběť,

- celkovou podstatu osobnosti, modlitby, života Antonína Šuránka zachycují jeho vlastní slova, kterými promlouval v kázáních¹⁸⁴: „Daleko větší cenu má to, co je v nás, než co se děje ve světě. Čím více se svět rozdvouje, tím více je třeba prosit na kolenou. Modleme se za bohoslovce a kněze druhé národnosti.“¹⁸⁵ Nám patří modlit se za svět, ostatní přenechejme státníkům. Národnost dosud nehrála ve světě roli, protože ve světě rozhoduje srdce, láska, dobrota. Jenom ten trvale vítězí, kdo získá srdce.“¹⁸⁶ Tuto podstatu či životní program také zachycuje modlitba, kterou se modlil A. Šuránek a kterou se mnoho lidí modlí i dnes¹⁸⁷. Tato modlitba je napsána také v úvodu této bakalářské práce, na straně 4,

- vytrvale hledal Boží vůli, jako např. v případě, kdy se rozhodoval, zda si doplnit vzdělání doktorátem či zda zůstat „obyčejným“ teologem: „Dlouho se rozhodoval a hledal vůli Boží.“¹⁸⁸ Obecně je jeho snaha hledat Boží vůli zachycena v tomto výroku: „Nejvyšším zákonem přitom bylo plnit vůli Boží. V tom byl nekompromisní. Nic neslevoval ani ve vězení ani v lomu.“¹⁸⁹,

- vedl skromný až asketický život, což dokládá vlastními slovy: „...je třeba lítosti, kajičnosti, pokání.“¹⁹⁰ Tento fakt potvrzovali i jeho spolupracovníci ve vápencovém lomu na kopci Kotouč v době, kdy tam P. Šuránek pracoval: „K jídlu si nosil tu nejjednodušší stravu. Pokud měl něco lepšího, nabízel spoluzaměstnancům. Všichni si všimli jeho skromnosti, pracovitosti a naprosté poctivosti.“¹⁹¹,

- a konečně možná jeden z nejdůležitějších postřehů modlitební praxe A. Šuránka: „Pro mne je práce ve vápence modlitbou, kterou jsem si vyjádřil písní: Po štramberském

---

¹⁸³ JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 10.

¹⁸⁴ A co A. Šuránek kázal, to opravdu sám žil.

¹⁸⁵ Zmínka o kněžích druhé národnosti byla aktuální zejména díky 2. světové válce, jejíž důsledky tvrdě doléhaly jak na kněze obecně (tzn. na P. Šuránka také), tak na německé bohoslovce a kněze zvláště, v podobě nevráživosti některých českých lidí.

¹⁸⁶ JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 17.

¹⁸⁷ Srov. tamtéž, s. 38.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 18.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 28.

¹⁹⁰ KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 59.

¹⁹¹ JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 25.

*kamení stoupám denně k oltáři...*¹⁹² Práci bral jako modlitbu, jako prostředek vlastního posvěcení, ale také jako prostředek oběti za druhé: „*Považoval jsem za Boží milost, že jsem mohl pracovat na posvátném Kotouči*¹⁹³ ... *zde jsem proměňoval svou práci v modlitbu. Duchovní správa je těžší, tam se nepracuje s kamením, ale s živými srdci a za každé kněz odpovídá!*“¹⁹⁴

- na závěr musíme ještě zmínit jeden postřeh, který se stejně jako v případě biblických mužů týká oblíbenosti, resp. vyvolení (v tomto případě A. Šuránka) Bohem. Tento postřeh se týká dne jeho narození: „*Den jeho narození připadl na svátek Božího těla. Jeho matka – jako každý rok – přichystala před jejich domkem oltářik, na bohoslužby však již nešla, poněvadž se dostavily porodní bolesti. Když průvod došel k jejich domku a kněz žehnal lid monstrancí s Nejsvětější Svátostí, chlapec se narodil.*“¹⁹⁵ Podivuhodná shoda náhod či jasné znamení Boží? Minimálně pozoruhodný fakt. A jak dodávají Jílek s Malúškem: „*Tato událost jako by předznamenala jeho životní dráhu.*“¹⁹⁶

2.2 Štěpán Trochta

Po prostudování materiálů o životě Štěpána Trochty, o jeho tvorbě a vlivu na církevní a náboženské dění v Československu a po pochopení jeho celkové stopy, kterou po sobě zanechal, může člověk zůstat pouze stát v tichém úžasu. Nad divy, které Boží Prozřetelnost v jeho životě a skrze něho konala. A nad vůlí a odhodláním, které Š. Trochta během svého života prokázal tváří v tvář veškeré bolesti a námaze. Příklad tak hrdinného člověka, výjimečného svým nadáním, inteligencí, obdarováním od Boha, pravdivého tak mocnou vnitřní silou v celé své prostotě i výjimečnosti, zbožného a Bohu věrného, muže trpícího a obětujícího se, s tak vysokým nasazením pracujícího, bychom v historii našeho národa hledali opravdu složitě. Zdá se, že tvrzení P. J. Knittla

---

¹⁹² JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 27.

¹⁹³ Kotouč byl kopec, na kterém byl umístěn vápencový lom.

¹⁹⁴ JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 28.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 5.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 5.

není zdaleka přehnané, když tvrdí: „*Kdo znal pana biskupa Trochtu, ten ví, že to byl muž statečný, muž svatého života. Byl to jeden z novodobých mučedníků...*“¹⁹⁷

O hrdinném stupni biskupa Trochty svědčí i jeho spoluvězni v mnoha případech: „...*zachovalo se poděkování devíti bývalých politických vězňů z Prahy za to, že Dr. Trochta je přivedl k víře svými filozofickými a náboženskými úvahami, udržel v nich naději ve chvílích nejtěžších a svým klidem a vyrovnaností byl jim příkladem. P. Michel Riquet... ..vzpomíná, jak mu Dr. Trochta v Dachau zachránil život tím, že mu opatřil oděv a trochu husího sádla, užívaného jako lék proti infekcím. Akademický sochař Amort viděl na vlastní oči, jak byl Trochta na vánoce 1943 v Mauthausenu do krve šlehán drátem do tváře od dozorce za to, že vyzpovídal jednoho polského bohoslovce. Trochta se umyl, sedl si na postel, popřál všem veselé vánoce a řídil zpěv koled jakoby se nic nestalo ... nikdy nezakryl, že je knězem. Někdy mu to vyneslo pronásledování...*“¹⁹⁸ Takto bychom mohli pokračovat dalšími a dalšími svědectvími, podstata by zůstala stále stejná – naráželi bychom stále znovu na Trochtovu odvalu, věrnost svému povolání, pracovitost, vědomí závazku, skromnost a pokoru – ta se projevila v nesčetných případech jako např. ve chvíli, kdy P. Trochta vybudoval salesiánské středisko v Ostravě a všichni čekali, že se stane jeho ředitelem. Trochta byl však ze dne na den poslán do Prahy, zatímco ředitelem ostravského salesiánského centra se stal P. Stuchlý. Štěpán beze slova protestu odjel ihned do Prahy.

2.2.1 Život a modlitba Štěpána Trochty

Co se týče významných momentů života Štěpána Trochty, tento přehled uvádíme chronologicky seřazený v Příloze č. 2. V této části se stejně jako u A. Šuránka zaměříme na duchovní život, zejména na Trochtovu modlitební praxi.

Nezastupitelnou roli v životě kardinála Trochty hraje síla a hloubka víry. V pozadí této víry je zcela jednoznačně jeho maminka, která mu vštěpovala základy víry i modlitby nejen ústním předáváním, ale zejména osobním příkladem. Např. když měl Štěpán 16 let, onemocněla jeho matka tuberkulózou. Situace byla i tak dost složitá, neboť v té době byla paní Trochtová již několik let vdovou. Pokud by zemřela – a nutno podotknout, že neměla prostředky na léky ani na nemocniční pobyt – zanechala by po

---

¹⁹⁷ KNITTL, J. *Kardinál Trochta mučedník. Terezín | Mauthausen | Dachau*. Nové Město nad Metují: Signum unitatis 1992. s. 3.

¹⁹⁸ Štěpán kardinál Trochta. K 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni. Řím 1984. s. 120 – 121.

sobě tři sirotky. Sám Š. Trochta vzpomíná na sílu víry své matky v tomto období takto: „*Vzpomínám si, že maminka ležela na posteli a u té postele byl škopíček. V něm voda a ona do ní chrlila krev, a ta krev občas z ní šla proudem. Ona ale říkala: „Děti, klekněte si a modlete se. Bůh má rád modlitbu dětí a ji vyslyší.“ – Klečeli jsme u postele a vzlykali: „Otče náš...“ ... Krátce na to maminka byla zaopatřena.*“¹⁹⁹ Dva roky trvalo, než se paní Trochtová definitivně vymanila z područí smrti. Boží milost, společně se silou víry a modlitby, ji uzdravila. Nepochybně tato i jiné zkušenosti co do příkladu zanechali na mladém Štěpánovi své stopy. V pozdějších letech se u něj setkáváme s neochvějnou, ale zároveň tichou a nenápadnou vírou, která se zejména v dobách zkoušek, mučení a bolesti objevuje jako základní stavební kámen jeho života. Například během mučení v komunistickém zajetí, o jehož průběhu na rozdíl od nacistických praktik Štěpán zarytě mlčí (vzhledem k jejich krutosti na fyzické i psychické rovině), sám říká: „*Kdybych nebyl křesťanem, asi bych si vzal už život.*“²⁰⁰ Jindy dle svědectví sám podporuje víru svých spoluvězňů, ať už v nacistickém táboře či v komunistickém vězení, jak svědčí opět alespoň jeden příklad za všechny: „*V naší bezmocnosti nám ukazoval, co to je vítězství ducha a jak je dosáhnout ... Při jedné vycházce, obklopeni ostnatým drátem, vysokou zdí a pod ústím kulometu strážní věže, když pozoroval moji skleslost, řekl mi Štěpán něco, co může pomoci i vám: „Obrať se tváří ke slunci a všechny stíny zůstanou za tvými zády.*“²⁰¹ Můžeme se domyslet, že oním sluncem měl na mysli Boha.

Nepřehlédnutelná v životě Š. Trochty je také jeho činnost, aktivita a tvořivost, s nimiž se pouštěl ať už do svých studií, do svých kněžských povinností či specifických úkolů, kterými byl v rámci rozvíjejícího se salesiánského díla v Čechách a na Moravě pověřován. Stál za vybudováním salesiánského díla v Ostravě i v Praze. Neustále byl připravený tvrdě pracovat, a velmi účinně využívat jak čas, tak svěřené hřivny od Boha: „*Pozdní chodec na dómském náměstí v Litoměřicích mohl vidat dlouho do noci světlo v rohovém pokoji ... To nový biskup ještě pracoval; a pracoval do úpadu. Práce a využívání času bylo jeho charakteristickou známkou. Měl to ve své dynamické povaze. Od mladých let musil těžce pracovat a zvláště tvrdým údělem mu byla práce v době věznění. Práci si vzal také jako první heslo pro své biskupské působení.*“²⁰²

---

¹⁹⁹ Štěpán kardinál Trochta. K 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni. Řím 1984. s. 27.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 148.

²⁰¹ Tamtéž, s. 150.

²⁰² Tamtéž, s. 132.

Zejména v závěrečných měsících života bylo pro otce kardinála velkou obětí, že již nemohl tolik pracovat jako dřív. Po jedné z operací jeho nemocných očí, několik dní před smrtí, řekl: „*Na to pravé oko nevidím skoro nic. Bude to teď pro mne dvakrát těžší. Ale to nevádí, jedeme dál!*“²⁰³ Odhodlání a pracovitost jsou u kardinála Trochty obdivuhodné. Je dost pravděpodobné, při Trochtově svědomitosti, že se stejnou odhodlaností a houževnatostí přistupoval i k otázkám modlitby.

Stejně tak je výrazným prvkem v životě Š. Trochty jeho neustálá připravenost a ochota hledat Boží vůli. Ať už se to týkalo jeho povolání ke kněžství, jeho poslušnosti vůči nadřízeným, kteří mu nejednou připravili řádná překvapení ze dne na den a stavěli ho před obtížné úkoly, nebo se to týkalo trpělivého snášení bolestí a mučení během zajetí, vždy plně hledal Boží vůli a spoléhal na to, že Bůh si vše vede. To můžeme doložit také několika citacemi – např. když se rozhodl jet na studia do Itálie: „*Byl přesvědčen, že Bůh sám odpověděl takto na jeho modlitby a ukázal mu cestu, po které ho v životě povede.*“²⁰⁴ Nebo když Štěpána posílá nový salesiánský provinciál pro Československo, Dr. František Walland, na studia do Říma na Gregoriánu, kde si měl udělat doktorát z teologie. Odjíždí s radostí. Ale ještě na cestě, v Turíně, Š. Trochtu zastavuje generální spirituál kongregace, Don Petr Tirone se slovy: „*Do Říma? – Nikam! Tvůj Řím je zde. Ty profesorem nebudeš. Ty musíš především studovat dobře ducha Dona Boska a poznat představené.*“²⁰⁵ Štěpán neprotestoval, věřil, že...: „*Boží Prozřetelnost má přece právo vést jej dle svých věčných plánů, jak chce. Zůstal v Turíně.*“²⁰⁶ Do vedení Boží Prozřetelností se odevzdával s naprostou důvěrou. Další příklad – po studiích se stal P. Trochta spirituálem mladých salesiánů ve Fryštáku. Svou pozici zastával sotva půl roku, když mu tehdejší provinciál ThDr. František Walland po večerních modlitbách stroze oznámil: „*Půjdeš do Ostravy. Pan ředitel Don Stuchlý Ti sdělí ostatní. Dobrou noc!*“²⁰⁷ Takovéto rychlé obraty zažil P. Trochta ve svém životě vícekrát. Vždy však se skromností a ochotou udělal, co se po něm žádalo. V knize *Štěpán kardinál Trochta* můžeme dále číst: „*S poslušností Trochta potíže neměl. Viděl ve všem vůli Boží.*“²⁰⁸ Byl-li P. Trochta oddán Boží vůli a jejímu neustálému hledání již v mládí, o to více jde v této oblasti do hloubky poté, co prožil v koncentračních

---

²⁰³ *Štěpán kardinál Trochta*. K 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni. Řím 1984. s. 183.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 32.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 53.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 53.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 65.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 65.

táborech – nacistickém i komunistickém. „*Když se vězeň Trochta druhý den ráno v novém domově (koncentrační tábor Mauthausen – pozn. autora) probudil ... pomodlil se v duchu za duše zemřelých a s úplnou odevzdaností do vůle Boží šel do kamenolomu.*“²⁰⁹ Otesán děním událostí a krutostmi, s nimiž se setkal osobně i jako svědek v koncentračních táborech, říká: „*...Boží Prozřetelnost v příhodný čas sama vše zařídí.*“²¹⁰ K hledání Boží vůle nabádal i své bližní: „*Namáhejme se pochopit v modlitbě a rozjímání, co po nás, věřících křesťanech, v této zemi a v této historické době žádá ekonomie Boží spásy...*“²¹¹

Jak již bylo uvedeno, zbožnost Š. Trochty byla nevtíravá, nicméně pevná a hluboká. Všechnu svou činnost stavěl na solidním a vytrvalém základě modlitby. Modlitba byla jeho průvodkyní od dob mládí – viz. doba nemoci jeho maminky nebo hledání vlastního povolání – provázela ho i při studiích: „*Štěpán Trochta studoval, modlil se a pracoval.*“²¹²; Boží Prozřetelnost vzýval i za dob zkoušek a věznění²¹³, k modlitbě se uchýloval i za dob uvěznění ve svém biskupském sídle: „*Kardinál Trochta se stále častěji uchýloval do své domácí kaple k modlitbě a rozjímání. Stále častěji bylo vidat v jeho ruce jeho vlastně vyrobený růženec.*“²¹⁴ Zejména modlitba růžence se stává neustálým průvodcem Š. Trochty: „*Kardinál Trochta sahal po něm ve chvílích nejtěžších.*“²¹⁵ Byla to modlitba růžence, která ho provázela celým nacistickým i komunistickým zajetím – kněžskou denní modlitbu církve se v těch letech jistě modlit nemohl, byla to tedy právě modlitba růžence, která se pro něj stala charakteristickou. Zvláštní úctu k P. Marii projevoval již za dob svého ředitelského postu v Praze, kdy každý 24. den v měsíci sám vedl pobožnost ke cti právě Matky Boží. Svou zbožnost pak Trochta umocňoval důrazem na časté přijímání svátostí – svátost pokání a svátost eucharistie. A půstem, jak dokládá Trochotva odpověď na dotaz místního kaplana nejmenovaného města, který se ho ptal: „*...jak to děláte, že tak dokážete kázat?*“²¹⁶ P. Trochta odpovídá: „*No, víte, to se musí meditoval, modlit se a ... postit!*“²¹⁷

---

²⁰⁹ Štěpán kardinál Trochta. K 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni. Řím 1984. s. 104.

²¹⁰ Tamtéž, s. 156.

²¹¹ Tamtéž, s. 162.

²¹² Tamtéž, s. 42.

²¹³ Srov. tamtéž, s. 99.

²¹⁴ Tamtéž, s. 180.

²¹⁵ Tamtéž, s. 180.

²¹⁶ Tamtéž, s. 62.

²¹⁷ Tamtéž, s. 62.

Pokud hlouběji analyzujeme Trochtovu osobnost, zvraty v jeho životě, i souvislosti dějů, které v jeho životním příběhu do sebe zapadají s přesností stroje, nemůžeme se vyhnout domněnce jisté předurčení či vyvolení. Trochta figuroval svou iniciativou při počáteční myšlence založit v Čechách salesiánské dílo, byl nosným sloupem počátků aktivit tohoto díla v našich zemích, stal se oporou a stěžejním nositelem církevního a náboženského života v Československu za dob nacistického i komunistického režimu... *„Mluví-li se o církvi „bojující“ v Československu, jméno kardinála Trochty zůstane jejím symbolem v plném slova smyslu, v jakém katolická teologie tento výraz chápe. Kardinál Trochta bojoval slovem a činem za vnější svobodu církve katolické, aby mohla hlásat evangelium i v komunistickém zřízení; ale bojoval i svým utrpením, obětmi a modlitbami, jimiž byl poznamenán celý jeho život.“*²¹⁸

Typickou vlastností Š. Trochty je pak věrnost. Věrnost Bohu. Bohu neřekl nikdy „ne“. Ať už byl P. Trochta povolán k úkolu vybudovat salesiánské centrum v Ostravě či v Praze, ať už dostal od kardinála Kašpara jakýkoliv delikátní úkol ve věcech církevních²¹⁹ či byl Bohem veden skrze koncentrační tábory k obětování bolesti za svůj národ, Š. Trochta vždy pokorně „šel“. *„Dr. Trochta se vrátil z koncentračních táborů sice v plné duševní síle svých čtyřiceti let, ale už s podlomeným zdravím. Bůh vyzkoušel utrpením odolnost a věrnost svého služebníka a připravil si jej k odpovědnějším úkolům, k ještě bolestnějšímu utrpení, ale i k větší slávě a odměně.“*²²⁰ Trochtova věrnost Bohu v protivenstvích a zkušenost s utrpením nám připomíná úryvek z listu Židům: *„Ačkoli to byl Boží Syn, naučil se poslušnosti z utrpení, jímž prošel...“* (Ž 5, 8) Bůh „protesává“ své vyvolené. Trochta se osvědčil. Věrnost prokázal biskup Trochta také Sv. Otcí, když ho poslal na biskupský stolec do válkou zdevastované litoměřické diecéze. Nejenže na svá bedra vzal zodpovědnost za v podstatě nejhůře postavenou diecézi v tehdejší Československu (co do velikosti problémů v duchovní i materiální rovině), zároveň se jmenováním na biskupský stolec ještě více zprotivil komunistickému režimu a jeho pohlavárům: *„...režim vytykal litoměřickému biskupovi především jeho stoprocentní věrnost Sv. Otcí a všem jeho směrnicím.“*²²¹ Věrnost prokázal i své litoměřické diecézi, ve které téměř 20 let nemohl ordinovat, přesto se do ní i přes svůj věk, těžkosti a zdravotní problémy na sklonku života vrátil. Věrnost

---

²¹⁸ Štěpán kardinál Trochta. K 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni. Řím 1984. s. 188.

²¹⁹ Např. převzal kostel sv. Kříže na Příkopěch, který byl v zanedbaném stavu, bez finanční podpory jej opravil a zprovoznil.

²²⁰ Štěpán kardinál Trochta. K 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni. Řím 1984. s. 120.

²²¹ Tamtéž, s. 146.

konečně osvědčil také svému povolání, když se nikdy nejen že nestyděl za svůj kněžský stav, ale navíc i v dobách nejtěžších²²² se stále snažil plnit své poslání – sloužit svátosti, vyučovat ve věcech víry, získávat všechny pro Krista. Věrnost osvědčil rovněž svému svědomí. V každé situaci svého života, byť stál před sebeobtěžnějším rozhodováním, které mohlo mít a většinou mělo právě pro Trochtu negativní důsledky – v podobě pronásledování, utrpení, bolesti – se rozhodoval podle svého svědomí a zásad, které ctil. Tak se také v roce 1968 postavil Msgr. Trochta k požadavku věřících, aby se vrátil do své diecéze na svůj biskupský post: „*Za nynějších okolností je mému svědomí jasné, že je mou povinností postavit se kladně k vašemu požadavku.*“²²³ Věrnost konečně prokazoval také svým pracovním pozicím kněze, biskupa i kardinála, jež vykonával. Zejména po kardinálově smrti přicházelo ocenění jeho osobnosti a práce, kterou zastal. Zejména zahraniční osobnosti: „*Oceňovaly souhlasně prozíravost, silný charakter, klid a diplomatické schopnosti jeho neobyčejně silné osobnosti. Stojí zde za zmínku především ocenění, které čteme v telegramu, zaslaném Sv. otcem generálnímu vikáři v Litoměřicích a tehdejšímu administrátorovi pražské diecéze ... pastýř, který bdí nad stádem a chrání poklad víry ... Dal všem vzácný příklad, jak se má hájit křesťanské náboženství ... byl služebník dobrý a věrný svého Pána.*“²²⁴

2.2.2 Celkový pohled na modlitební praxi Štěpána Trochty

Shrneme-li všechny poznatky o modlitební praxi Š. Trochty, zjistíme, že:

- byla charakterizována neobyčejnou hloubkou víry,
- nenápadností modlitebního života, z něhož čerpal sílu pro životní boj; k tomu Msgr. Trochta poznamenává, že modlitby a pobožnosti...: „*Nemusí být hlučné, ale zato duchovně hluboké.*“²²⁵,
- Š. Trochta se vyznačoval neutuchající houževnatostí, pracovitostí a vytrvalostí jak na rovině modlitební, tak na rovině fyzické i duševní – setkáváme se tak u Trochty s oním zvláštním prvkem, kdy se člověk doslova modlí prací. Trochta sám si do svého biskupského hesla volí tato tři slova: práce – oběť – láska. To svědčí o jeho

---

²²² Tzn. v dobách svého uvěznění v koncentračních táborech.

²²³ Štěpán kardinál Trochta. K 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni. Řím 1984. s. 157.

²²⁴ Tamtéž, s. 188.

²²⁵ Tamtéž, s. 175.

připravenosti nasazovat se skrze práci – a to i manuální, bylo-li třeba – pro spásu svou i bližních: „*Trochta byl zvyklý pracovat a všechny ruční práce, zvláště ty těžší a špinavější, s ochotou vykonával.*“²²⁶

- typická je pro Trochtu svědomitost a horlivost, jež dokládá svými slovy: „*O co nebudeme usilovat důsledně, nebude nám přiznáno. A co nebude uskutečňováno s naprostou poctivostí, vymstí se v budoucnu.*“²²⁷,

- „*Duchovní struktura ... P. Štěpána Trochty byla pevná a odolná. Spočívala především na silné vůli a neustálé modlitbě. Byla ale nenápadná. Svůj duchovní život nebude P. Trochta nikdy stavět na odiv.*“²²⁸ Toto svědectví nás odkazuje na již uvedený fakt, že duchovní život, víra i neustálá modlitba Š. Trochty byly velmi nenápadné, přesto trvale zakotvené v nejhlubší rovině žití tohoto muže,

- celou spiritualitu modlitebního života Š. Trochty může v kostce charakterizovat úryvek z dopisu jeho matky, který zasílá novému řediteli pražského salesiánského ústavu: „*...nedá se na tom nic změnit, dokud Bůh všemohoucí nás sám nezachrání. Teď musíme Bohu děkovat, že aspoň jsme na tom tak, jak jsme ... modleme se za konec války ... Musíme se teď obětovat jeden za druhého. Když bude Bůh vidět naši dobrou vůli, snad se nad námi smiluje ... musíme doufat, Bůh je mocný. Vzpomeňte si na nás modlitbou. I my se budeme modlit za vás a za všechny ... Kdybych mohla, vyšla bych na vysokou horu a celému světu bych volala: modlete se! O, kdyby znal svět sílu modlitby, upřímné, pokorné modlitby, a spojili se všichni v jeden sbor a prosili Pána! Zajisté by bylo po válce!*“²²⁹ Vliv Trochtovy matky na modlitební praxi kardinála Štěpána je zjevný. Vede svého syna k naprosté odevzdanosti do Boží vůle, k řešení záležitostí především přes modlitbu, k pokoře, k synovské důvěře vůči Bohu Otci,

- typickým prvkem je také ochota hledat Boží vůli,

- kardinál Trochta projevuje důslednou věrnost: Bohu, sobě, lidem... ve všech rovinách svého života,

- modlitební praxi Š. Trochty bychom zcela nepochopili, pokud bychom nevyzdvihli jeho naprostou důvěru v Boží vedení a zvláštní úctu k P. Marii,

- svým způsobem postihuje modlitební praxi Msgre. Trochty jeho pastýřský list z 28. 9. 1968, kdy předvídá novou vlnu pronásledování církve ze strany komunistů a odhaduje,

---

²²⁶ Štěpán kardinál Trochta. K 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni. Řím 1984. s. 36.

²²⁷ Tamtéž, s. 338.

²²⁸ Tamtéž, s. 57.

²²⁹ Tamtéž, s. 143.

že na rozdíl od let 50. a 60., kdy režim bojoval proti pastýřům, půjde v následujícím období o boj komunistického režimu proti jednotlivým věřícím – laikům; v daném pastýřském listu připravuje své „ovečky“ na tento boj radami, které se vesměs dotýkají právě otázky modlitby – v této záležitosti jistě vychází ze svých osobních zkušeností.²³⁰

2.3 Srovnání modlitební praxe u vybraných vzorů

V této kapitole se zamyslíme nad moderním pojetím mužské modlitební praxe – srovnáním vybraných modelů A. Šuránka a Š. Trochty. Tyto poznatky o kapitole později srovnáme s biblickým východiskem z teoretické části č.1 této práce.

Při bližším prozkoumání modlitebních praxí P. Šuránka a kardinála Trochty zjistíme, že tyto mají podivuhodně podobné charakteristiky:

- oba muži jsou pevní ve svých zásadách,
- jsou věrní svému svědomí,
- jsou opravdoví (pravdiví, upřímní) v tom, co si myslí, říkají, dělají,
- oba v mládí procházeli zkouškou povolání (na nějaký čas opustili studia),
- pro oba muže je charakteristická oběť, pracovitost, modlitba – toto spojení by se dalo označit za program jejich života,
- v některých momentech se u vybraných modelů setkáváme s až úmornou pracovitostí – pracovali opravdu velmi tvrdě a obětavě,
- výrazným prvkem je také jejich poslušnost – ať už obecná, vůči Bohu, jeho příkázáním a jeho vůli, či konkrétní vůči představeným, v jejichž příkazech viděli vůli Boží,
- oba muži měli hlubokou víru v Boží Prozřetelnost, která by se dala charakterizovat výrokem: „Ať se děje cokoli, vše má bezpečně v ruce Bůh.“²³¹,
- u obou postav je zřejmá viditelná úcta k P. Marii,
- oba muži prokazují celoživotní věrnost Bohu, svému svědomí, svému povolání i zodpovědnosti kněze za spásu duší jemu svěřených „oveček“,
- nestydí se za svědectví Bohu ani za dob nacistického či komunistického režimu – svým životem, přístupem, rozhovory se spoluvězni stále svědčí o Bohu,
- vždy vytrvale hledali Boží vůli a celý život byli věrní modlitbě.

---

²³⁰ Tento pastýřský list uvádíme v plném znění jako Přílohu č. 3.

²³¹ Viz. výrok P. Šuránka: „...za mnou stojí Kristus ukřižovaný.“ Srov. KOTEK, A. Májová čtení o P. Šuránkovi. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. s. 78.

2.4 Závěrečná komparace modlitební praxe vybraných modelů v teoretické části se závěry z praktické části

V závěru praktické části práce ze získaných informací vyprofilujeme prvky vhodné a osvědčené v oblasti mužské modlitební praxe.

Pokud se blíže podíváme na závěry z teoretické a praktické části, pak zjistíme, že vybrané modely modlitební praxe mají společné tyto prvky²³²:

1. ochotu plnit Boží vůli,
2. čisté srdce; srdce ochotné naslouchat Bohu,
3. bázeň Boží a ochotu čekat na Boha (na jeho zásah, na jeho pomoc),
4. modlitba je pro tyto muže – slovy Marcheselliho – prostorem zrání; prostorem setkávání se s Bohem a prostorem k rozmluvě s Bohem,
5. odvalu,
6. všichni vybraní jedinci jsou velmi aktivní muži, tvrdě a odhodlaně pracující (modlíci se prací),
7. typickým prvkem vybraných mužů je také pokora, která v průběhu jejich životů dozrává do opravdové oddanosti Boží Prozřetelnosti,
8. jedná se o muže hluboké víry, důvěry Bohu.

Jak je z vyhodnocení patrné, většina vybraných mužů se výrazným způsobem osvědčila v oblasti modlitby. Skrze vytrvalost a věrnost modlitbě uzrávali v opravdové muže Boží. Svůj modlitební život posilovali také půstem, zkouškami věrnosti, kterými museli projít důvěřujíc Bohu, že je stále vede. Opravdu zajímavým zjištěním je fakt, že vybraní muži se doslova „modlili prací“ a jak bylo výše uvedeno, nezastupitelným prvkem je pokora. Zajímavé je, že u „moderních“ mužů víry (tzn. u A. Šuránka a Š. Trochty) nemůžeme říct, že by se přímo setkávali s Bohem, slyšeli jeho hlas nebo že by k nim Bůh mluvil alespoň zprostředkovaně (nemáme pro takové tvrzení dostatek odkazů). Nicméně z jistých indicií bychom mohli usoudit, že s Bohem žili ve velmi úzkém spojení – v jistých chvílích jejich života jako by jim Bůh dával jasné signály, co mají vykonat, před čím se mají mít na pozoru apod.

---

²³² Viz. také Příloha č. 4, v níž je názorně zachycen souhrnně, formou tabulky, průřez jednotlivých prvků modlitební praxe vybraných modelů.

ZÁVĚR

Na začátku práce jsme si dali za cíl zmapovat modlitební praxi vybraných mužů s cílem definovat obecný rámec modlitebního života, který by mohl být jistým vodítkem pro muže dnešní doby. Definovali jsme si na vybraných modelech modlitební praxi biblických mužů, vymezili styčné prvky ve způsobu a podobě modlitební praxe těchto vybraných mužů, dále jsme zmapovali obsah modlitební praxe vybraných mužů v Čechách na počátku 20. století a konečně srovnali závěry z teoretické a praktické části práce. Všechny tyto poznatky jsou ve zhuštěné podobě uvedeny v kapitolách 1.5.1, 1.5.2, 2.3 a 2.4. Za povšimnutí stojí rovněž souhrnná bilanční tabulka jednotlivých prvků charakterizujících modlitební praxi zkoumaných modelů, kterou uvádíme v Příloze č. 4 této práce.

Překvapujícím závěrem této práce je skrytá duchovní hloubka, kterou jednotliví muži ve svých životech žili. Ta není na první pohled tak zřejmá, jak by se čekalo. Svůj duchovní život nedávají vybraní muži nijak na odív, spíše jako by se snažili jej zakrýt před okolním světem. O to silnější, intenzivnější a bohatší život vedou tito muži v intimním vztahu k Bohu. Celoživotní závazek oddanosti Bohu je přítomný u všech vybraných jedinců. Na Bohu jakožto středu svého života stavějí všechnu svou aktivitu, činnost, rozhodnutí. Tím se dostáváme k druhému více méně překvapujícímu závěru této práce. Všichni muži byli neuvěřitelně aktivní a činorodí. Jejich pracovní nasazení a ochota tvrdě pracovat rovněž nejsou na první pohled zřetelné – jako v případě duchovní hloubky jejich života. O to více se tvrdá pracovitost stává samozřejmou, když poznáváme jejich životní příběhy do hloubky.

Ještě další dva postřehy stojí na závěr za povšimnutí. Prvním z nich je, alespoň bychom to tak označili, „stav víry“ – zřejmý klid a jistota v duši, pramenící z hluboké synovské důvěry Bohu. Stav klidu a jistoty v onom skrytém středu, jak o něm hovoří KKC: *„Je to náš skrytý střed, nepostižitelný naším rozumem nebo naším bližním; jen Boží Duch jej může probádat a poznat. Je to místo rozhodování, které je v největších hlubinách našich psychických sklonů. Je to místo pravdy, kde volíme život, nebo smrt. Je to místo setkání, protože podle Božího obrazu žijeme ve vztahu: je to místo smlouvy.“*²³³ Vybraní jedinci jsou vnitřně srozuměni s tím, že středem jejich života je

---

²³³ Srov. KKC, s. 622.

Bůh a plnění jeho vůle. Tento fakt nejen poznali a zamilovali si, ale také jim přináší onen již zmíněný klid a jistotu, že jsou v Boží ruce, ať už se kolem nich děje cokoli. Druhým postřehem je skutečnost, že ani jeden z mužů k onomu vnitřnímu bohatství klidu a k jistotě či k hloubce duchovního života nedospěl vlastním přičiněním, rozhodnutím či vlastní námahou. U všech vybraných mužů se jedná o milost Božího vyvolení, o nezasloužený dar. Člověk se může snažit, ale Bůh povolává. Všechny vybrané muže dřív nebo později v jejich životech Bůh konkrétním způsobem oslovil a konkrétním způsobem si je Bůh povolal²³⁴.

Dostáváme se na úplný závěr práce. Kromě v prologu uvedených cílů – které, věříme, se podařilo splnit – podařilo se touto prací dosáhnout rovněž onoho sotva postřehnutelného přání, které bylo rovněž nastíněno v úvodu: „*Abychom mohli svým životem a modlitební praxí následovat jakožto učedníci Ježíše, je potřeba zkoumat „slávu druhých“, ať už Krista samotného či jeho věrných. Neboť jeho věrní, svatí, nám předávají evangelium „přežvýkané“, „natrávené“ do praktického aspektu života. Tím spíše je potřeba zkoumat vzory (zkoumat slávu druhých), pokud se jedná o tak podstatnou oblast křesťanského života, jakou modlitba je. Zkoumáním či studiem modlitební praxe druhých lidí získáváme potřebnou inspiraci pro vlastní život, pro vlastní modlitební praxi.*“ A tak touto prací bylo rovněž dosaženo právě ono získání potřebné inspirace pro vlastní život, pro vlastní modlitební praxi.

Kéž by zde uvedené myšlenky, zjištění a závěry posloužily svou inspirací mnoha lidem, kteří si je přečtou. Protože, jak praví P. A. Šuránek: „*Nezapomeň, jsme tu proto, abychom druhým sloužili!*“²³⁵

---

²³⁴ Viz. opět ono známé Pavlovské: „Milostí Boží jsem to, co jsem.“ Srov. 1K 15, 10.

²³⁵ KOTEK, A. *Z celého srdce. O ThDr. Antonínu Šuránkovi*. Kroměříž: CMD Vrchoslavice, 1990. s. 30.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: JEMELKA Jiří

Instituce: Katedra pastorální a spirituální teologie CMTF UP v Olomouci

Název práce: Vybrané modely modlitební praxe mužů v Čechách na počátku 20. století

Vedoucí práce: Luisa Karczubová, Th.D.

Počet stran: 67

Počet příloh: 4

Počet titulů použité literatury: 26

Počet pramenů: 4

Klíčová slova: modlitba, modlitební praxe, mužská spiritualita, Antonín Šuránek, Štěpán Trochta

Bakalářská práce se věnuje modlitební praxi vybraných jedinců. Na konkrétních modelech v teoretické i praktické části práce procházíme klíčovými prvky (obecnými i specifickými), které jsou v rámci daného tématu vlastní jednotlivým mužům – ať už biblickým v rámci teoretické části či A. Šuránkovi či Š. Trochtovi v části praktické. Docházíme ke zjištění, že obecným předpokladem vybraných mužů v rámci modlitby je otevřené srdce ochotné naslouchat Bohu. Analýzou obsahu modlitební praxe jednotlivých mužů rozpoznáváme, že specifickými rysy ve způsobu a podobě modlitby vybraných mužů jsou tyto charakteristiky: 1. pomazaný Boží (vyvolený), 2. podrobený Boží vůli, 3. plný opravdové živoucí touhy, která se proměňuje v konkrétních případech ve chválu Boha či v lítost, 4. věrné přilnutí k Bohu, 5. důvěra v Boha. Bakalářská práce je zakončena závěrečnou syntézou, z níž je patrné, že typickými prvky modlitební praxe jsou ochota plnit Boží vůli, čisté srdce, bázeň Boží a ochota čekat na Boha (na jeho zásah, na jeho pomoc), modlitba jako prostor zrání, ale také prostor setkávání se s Bohem a prostor k rozmluvě s Bohem, odvaha. Všichni vybraní jedinci jsou velmi aktivní muži, tvrdě a odhodlaně pracující (modlící se prací), typickým prvkem vybraných mužů je také pokora, která v průběhu jejich životů dozrává do opravdové oddanosti Boží Prozřetelnosti, jedná se o muže hluboké víry, důvěry Bohu.

BIBLIOGRAFIE

Prameny

Bible. Český ekumenický překlad. 6. přepracované vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1995. 294 s. ISBN 80-85810-08-5.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. 2. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 603 s. ISBN 80-7192-438-5.

KUČERA, Jiří. (ed.) *Vyznavač a mučedník Štěpán Trochta*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 55 s. ISBN 80-7178-116-6.

NOVOSAD, Jaroslav. *Štěpán Trochta: svědek „T“*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 238 s. ISBN 80-7178-591-1.

Literatura

AUGUSTIN. *Miluj a dělej, co chceš*. Praha: Paulínky, 2007. 230 s. 80-86025-45-4

DE FIORES, Stefano – GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 1295 s. ISBN 80-7192-338-9.

EVDOKIMOV, P. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium, 2011.

FILKA, Jaroslav. *Metodika tvorby diplomové práce*. 1. vyd. Brno: Knihář, 2002. 224 s. ISBN 80-86292-05-3.

GUARDINI, Romano. *O modlitbě*. Kostelní Vydří, 2006, 197 s. ISBN 80-7192-899-2
Katechismus katolické církve. Přel. Josef Koláček. 1. vyd., doplněné a opravené vydání podle Catechismus Catholicae Ecclesiae. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. 793 s. ISBN 80-7192-473-3.

Knihy tajemství a moudrosti – I. a II. díl. Uspořádal ThDr. Zdeněk Soušek. Praha: Vyšehrad, 1998. 363 s. ISBN 80-7021-244-6

KNITTL, J. *Kardinál Trochta mučedník. Terezín | Mauthausen | Dachau*. Nové Město nad Metují: Signum unitatis 1992. 48 s.

KOTEK, A. *Májová čtení o P. Šuránkovi*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. 111 s.

- KOTEK, A. *Z celého srdce. O ThDr. Antonínu Šuránkovi*. Kroměříž: CMD Vrchoslavice, 1990. 152 s.
- JÍLEK, Ladislav, MALŮŠEK Antonín. *P. Antonín Šuránek, krátký životopis*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002. 38 s. ISBN 80-7266-123-X
- KŘÍŽKOVÁ, Marie Rút. *Knihá víry, naděje a lásky*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 248 s. ISBN 80-7178-122-3.
- MARCHESELLI, Cesare Casale. *Modlitba u sv. Pavla*. Řím: Křesťanská akademie, 1979. 227 s.
- MATURKANIČ, Patrik. *Kardinál Štěpán Trochta - svědectví mučedníka doby*. Duchovní pastier. November 2008, č. 9.
- NOUWEN H.J.M. *Adam – boží miláček*. Brno: Cesta, 2001.
- RAHNER K., Vorgrimler H. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009.
- ROHR R. *Stát se moudrým mužem*. Brno, Cesta 2007.
- RUPNIK M.I., *O duchovním otcovství a rozlišování*. Olomouc: Refugium, 2001.
- RUPNIK M.I., *Uvedení do duchovního života*. Olomouc: Refugium, 2003.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Prameny světla*. 3. vyd. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2005. 471 s. ISBN 80-86715-34-5.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského východu*. Olomouc: Refugium, 1999.
- Štěpán kardinál Trochta*. K 10. výročí smrti vydali čeští salesiáni. Řím 1984. 436 s.
- ŠURÁNEK, A. *Světlo z Beňova*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. 335 s.
- VITULA, Miloš. *Štěpán kardinál Trochta: biskup litoměřický*. „b. m.“: Opus bonum, 1974. 12 s.
- Výklad ke Starému zákonu – Díl I. Zákon*. Kolektiv autorů. Praha: Kalich, 1991 600 s. ISBN 80-7017-408-0.
- ZEMAN, Martin. *O velkých botách a širokém úsměvu kardinála Trochty*. Katolický týdeník. 11. dubna 1999, č. 15.

SEZNAM ZKRATEK

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
kard.	kardinál, církevní hodnost
KKC	Katechismus katolické církve
KTM I.	Kniha tajemství a moudrosti I. díl
Msgre.	Monsignore
např.	například
okr.	okres
P.	páter, otec, kněz
příp.	případně
r.	rok / roce
s.	strana
srov.	srovnej
Tab.	tabulka
viz.	podívej se

Zkratky biblických knih

Gn	První kniha Mojžíšova (Genesis)
Ex	Druhá kniha Mojžíšova (Exodus)
Nu	Čtvrtá kniha Mojžíšova (Numeri)
Dt	Pátá kniha Mojžíšova (Deuteronomium)
1S	První Samuelova
2S	Druhá Samuelova
1Kr	První královská
2Kr	Druhá královská
Ž	Žalmy
Př	Příslaví
Ez	Ezechiel
Abk	Abakuk

Bar	Báruk
Mdr	Kniha moudrosti
Mt	Matouš
Mk	Marek
Lk	Lukáš
J	Jan
Sk	Skutky apoštolů
Jk	List Jakubův
Žid	List Židům
1K	První list Korintským
2K	Druhý list Korintským
Fil	Filipským
Ř	Římanům
Ga	Galatským
Ko	Koloským

Označení biblických knih převzato z ekumenického vydání Bible (Praha: Česká biblická společnost, 1995)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Krátký, chronologicky řazený životopis A. Šuránka

Příloha č. 2 – Krátký, chronologicky řazený životopis Š. Trochty

Příloha č. 3 – Svatováclavské poselství; pastýřský list Msgre Trochty z 28. 9. 1968

Příloha č. 4 – přehled charakteristických prvků modlitební praxe vybraných modelů

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Krátký, chronologicky řazený životopis A. Šuránka²³⁶

29. 5. 1902 – se narodil v Ostrožské Lhotě, okr. Uherské Hradiště.
1914 – 1922 – klasické gymnázium v Uherském Hradišti.
5. 7. 1926 – vysvěcen, pak kooperátorem ve Slatinicích u Olomouce.
1929 – 1948 – spirituálem kněžského semináře v Olomouci, pak kooperátorem u sv. Mořice, suplentem pastýřské bohovědy.
24. 9. 1950 – kooperátorem ve Velkém Ořechově u Uherského Hradiště.
11. 7. 1951 – odvezen Státní bezpečností z nemocnice v Kroměříži do internačního kláštera v Želivě, okres Humpolec.
1955 – 1962 – dělníkem ve vápencovém lomu ve Štramberku.
29. 5. 1962 – odchod na důchod k bratrovi do Uherského Hradiště.
18. 10. 1968 – spirituálem v obnoveném semináři.
26. 10. 1970 – působí v Blatničce, farnost Blatnice pod Sv. Antonínkem.
20. 2. 1975 – zbaven státního souhlasu pro Blatničku. Se svým synovcem žije v Písařově, v Ludgeřovicích, a v nemocnici v Petřkovicích.
3. 11. 1980 – umírá. Pochován v Ostrožské Lhotě. Jeho poslední slova byla: „Žehnám všem kněžím.“

---

²³⁶ převzato z „Májová čtení o P. Šuránkovi“, uspořádal KOTEK, A., Olomouc, Matice cyrilometodějská, 2002.

Příloha č. 2 – Krátký, chronologicky řazený životopis Š. Trochty

26. 3. 1905 – se narodil ve Francově Lhotě na Valašsku.

29. 6. 1932 – vysvěcen na kněze.

1925 – 1942 – se věnuje výchově mládeže, postupně se v rámci salesiánského díla přes teologická studia v Itálii dostává až ke kněžství, buduje základy tohoto díla na Moravě (Fryšták, Ostrava) a v Čechách (Praha, kde se stává ředitelem salesiánského centra).

1942 – 1945 – zajat v nacistických koncentračních táborech Terezín, Mauthausen, Dachau, kde patří mezi vězně R.U. – tzn. „návrát nežádoucí“.

28. 9. 1947 – jmenován Piem XII. sídelním biskupem v Litoměřicích.

1948 – 1960 – vězněn komunistickým režimem.

28. 4. 1969 – tajně jmenován Pavlem VI. kardinálem „in pectore“.

5. 3. 1973 – zveřejnění kardinálské hodnosti.

6. 4. 1974 – umírá v litoměřické nemocnici.

Příloha č. 3 – Svatováclavské poselství; pastýřský list Msgre. Trochty z 28. 9. 1968

Pastýřský list, 28. září 1968; vybízí k obnově křesťanského života a k pokání a utvrzuje v naději v hodině zkoušky.

Drazí diecézani!

Milovaní bratři a sestry v Kristu!

Pán buď s vámi a dej vám svůj pokoj! Pozdravuje vás Štěpán, váš biskup.

Svatý Václav ochránce v této hodině zkoušky.

Před jedenadvaceti léty jsem byl jmenován biskupem litoměřickým. Zástupce sv. Otce, veden ušlechtilým citem k posvátné tradici našeho národa, mi odevzdal jmenovací papežskou bulu v den svátku svatého Václava. Toto jmenování mne spojilo nerozlučnými svazky s milovanou severočeskou diecézí. Jím jsem se stal „pastýřem a biskupem vašich duší“ a nesu za ně těžkou zodpovědnost před Bohem. Zvláštním řízením Božím vrátil jsem se letos podruhé do své diecéze krátce před svátkem sv. Václava. Tato okolnost mne povzbuzuje, drazí věřící, abych se na vás obrátil poprvé po svém návratu tímto „Svatováclavským poselstvím“.

Prožíváme hodinu nové zkoušky pro naše národy i naše křesťanství. Jako vždy v takové chvíli, uchylme se o radu i útěchu k velkým postavám i událostem našich dějin. Svěřme své osudy svatým patronům našich národů; především však Dědici české země, který nedal zahynouti minulým a nedá zahynout nám ani budoucím.

Děkujeme Bohu za to velké probuzení, které nastalo tohoto roku. Za to, že Bůh vyvádí náš lid jako první ze stínu ke světlu, ze zajetí bludu na cestu k pravdě. Za to, že se stáváme opět po dlouhé době příkladem pro jiné národy, že se nám vrací naše mezinárodní dobré jméno i čest. I když máme dnes před očima neproniknutelnou clonu a pravděpodobně nás čeká další kus obtížné cesty, věřme, že i tato zkouška je dalším důkazem Boží lásky k nám. „Poněvadž jsi byl milý Bohu“, praví archanděl Rafael Tobiášovi, „bylo nutné, aby ses osvědčil ve zkoušce“ (Tob. 12, 12). Důvěřujme tedy v Boha, když nás uznal za hodny takové prověrky naší víry. Prosme jej, aby posílil naši víru, naději a lásku, abychom s křesťanským optimismem vytrvali na nastoupené cestě k jednotě a abychom statečně hájili nejvyšší lidská dobra a statky.

Nadcházející doba si žádá celého člověka. Připravujme se na ni opravdovým duchovním životem, abychom byli mravně na výši a stačili na své úkoly. Přítomná chvíle nás přivádí na vážné myšlenky. Svou povahou nás už sama nutí k zodpovědnosti a zavazuje ve svědomí všechny věřící obstát a nezklamat. Tuto příležitost nesmíme propást. Upevníme svůj křesťanský charakter, budeme plnit svědomitě a poctivě své duchovní i občanské povinnosti, budeme obětavě sloužit a pomáhat dobrému dílu duchovní i občanské obrody.

Obnovme svůj křesťanský život.

Všeobecná obnova je naším programem, zvláště po druhém Vatikánském Koncilu. Už dost dlouho jsme se v rozpacích rozhlíželi a přešlapovali na místě. Už dlouho jsme podléhali pokušení smířovat se s tím, že jsme odsouzeni k zániku, ponechání toliko na dožití. Nyní se ukazuje, že se s námi počítá, že se od nás očekává dobrý přínos do příštích dnů, ano, že nás bude naléhavě třeba, nepovolujme lehkomyšlné povýšenosti ani malomyslné skleslosti, ale přistupujme k úkolům s velikou pokorou, zodpovědností a vážností.

Přišel čas pohnout věcmi od základu. Záleží na každém z nás. Na knězi i na laiku, na školákovi i vetché stařence. Nejsme tak bezmocní, jak si myslíme, neboť to, co

se děje, nepřichází bez Božího plánu, který sleduje vždy jen dobrý konečný cíl. I my v něm máme své místo. Každý se může dobře modlit, aby byla Boží pomoc na naší straně. Každý má okruh svých známých, na které může příznivě působit. A především může každý vždy a za všech okolností milovat Boha nade všechno a bližního jako sám sebe.

Probudme se ze své lhostejnosti a pohodlí! Sobecké a zbabělé stesky přenechejme jiným. Pánem situace zůstává přece Bůh. A je-li Bůh s námi, kdo proti nám? A on s námi v této hodině opravdu je. Křesťan nenaříká. Křesťan důvěřuje a je pln dobré naděje, protože ví, že nakonec zvítězí spravedlnost, dobro, pravda. I strach může být užitečnou zkouškou odhodlanosti a víry. Právě v takové chvíli se má projevit síla a opravdovost našeho křesťanství. I když se bojíme, nesmíme zakolísat. Naší křesťanskou povinností je být oporou a posilou druhých. „Pomáhejte si navzájem nést svá břemena a tak naplníte zákon Kristův“ (Gal. 6, 2). Dejme se tedy do služeb dobra, aby se s námi počítalo na straně věrných. „Konejte dobro a zlo se vás nedotkne“ (Tob. 12, 7)! Není to tak těžké rozhodnout se správně mezi dobrem a zlem. Co je opravdu dobré, řekne nám naše křesťanské svědomí. A v pochybnostech bezpečně poradí Desatero. Snažme se je dobře znát a podle jeho příkazů jednat. Děje-li se pak s námi nebo kolem nás něco, na co již nemůžeme mít přímý vliv, přijmeme to jako vůli Boží. Odevzdejme se do Boží ochrany sami, svěřme jí své rodiny a celou naši osobní i národní budoucnost. Tím uklidníme svou duši, posílíme svou jistotu a pomůžeme ve svém okolí k vítězství spravedlnosti, dobra a lásky. Naší nejjistější zbraní je Bůh. On nás nenechá zkoušet nad naše síly (1Kor. 10, 13). V životě jednotlivců i národů mohou nastat situace, ze kterých pouhý lidský rozum nenalézá žádné šťastné východisko. Pro křesťana to neznamená konec nadějí. Naopak: Je to drahocenná příležitost, ve které může osvědčit svou nadpřirozenou ctnost víry a důvěry v Boha. Příležitost, jakou Bůh poskytuje člověku v celém životě jen jednu. V takovém dějinném okamžiku může jedinec anebo celý národ svou neochvějnou vírou v Boží pomoc a z ní pramenící mravní silou, která neustoupí žádnému náporu zla, vyrůst v několika málo dnech či hodinách v osobnost nebo morální charakter, který bude zářit jako vzor celým generacím. Vzpomeňme na sv. Václava! Anebo se může v takové zkoušce jediným zakolísáním ztratit všecko.

Modleme se a činně pokání!

Běda tomu, kdo vstoupí do rozhodujícího zápasu nadpřirozeně nepřipraven! „Bděte a modlete se!“, burcuje spící apoštol Kristus (Mt. 26, 41). „Bděte“, opakuje později svatý Petr, „neboť ďábel slídí kolem vás ... Braňte se mu silou své víry“ (1 Petr 5, 8)! Nic nepořídí pokušitel tam, kde narazí na člověka modlitby a hluboké nadpřirozené víry, protože takový člověk má k dispozici vyšší inteligenci a moc než je lidská. Za ním stojí sám nekonečně inteligentní a všemohoucí Bůh, se kterým se ďáblova síla nemůže měřit.

Hodně se v těchto dnech modleme! Jsme slabí ve víře? Modleme se a neustávejme. Za upevnění a rozmnožení své vlastní víry a za dar víry pro naše nevěřící a zvlažnělé bratry. Za ochranu proti všemožným úkladům a nástrahám. Za národ a jeho představitele. Za mír ve světě a svornost mezi námi a za vítězství dobra a spravedlnosti. Uprostřed největší bouře a smršti, která stále hrozí se rozpoutat, budiž nám bezpečným plavidlem lodice Kristova!

Modlitba, spojená s opravdovým křesťanským životem a s duchem pokání, je velmoc, která může změnit směr dějin. Naučme se modlit s neochvějnou vírou. „O cokoli budete prosit Otce ve jménu mém, dá vám“ (Jan 16, 23), slibuje Kristus. Podpírejme své volání k nebi skutky kajícího, lásky a osobní oběti. Ukládejme si předsevzetí žít ctnostněji a poctivěji než dosud. Snažme se, abychom svým životem

nepřivolávali na sebe Boží trest. Kéž bychom mohli o sobě říci, že náš život je v souladu s Božími příkazy! Jaká by to byla síla, jaká záruka! Bohužel si musíme přiznat, že takové mravní úrovně nedosahujeme. Dotknou se jen jedné bolestné skutečnosti.

Nebál bych se budoucnost našich národů, kdyby se u nás nevražďilo. Ale jak mohu doufat v dobré příští dny, když v poslední době rok co rok na osmdesát tisíc naprosto nevinných a dosud nenarozených dětí volá k Bohu o pomstu nad těmi, kdo jim vzali život a nad těmi, kdo mlčí k těmto zločinům? Nejsme tak početným a silným národem a naše postavení není tak bezpečné, abychom si mohli dovolit podlamovat svou vlastní sílu. V lidském životě nemá a nemůže přece nastat situace, ze které by byl hřích jediným možným východiskem. A to je jen jedno bolavé místo v životě našich národů. Prosím a zapřísahám nejen věřící, nýbrž všechny uvážlivé občany, kteří cítí zodpovědnost za budoucnost národa: Nevražďte, abychom se sami nestali obětí vraždy! Těm, kteří neznají milosrdenství ani se svými vlastními dětmi, nemůže být Bůh starostlivým Otcem, nýbrž mstitelem.

Nebál bych se o budoucnost národa, kdybych měl ve své diecézi šiky mužů a žen, ovládajících umění svatého Kříže, odvracející svými ustavičnými modlitbami a smírnými kajícími skutky Boží hněv od zatvrzelých hříšníků, vyprošující jim milost obrácení alespoň v okamžiku jejich smrti. Proto prosím všechny nemocné, trpící a jakkoli sužované: obětujte velkomyslně a odevzdaně svoje utrpení na usmíření Božského Srdce Ježíšova, té první smírné Oběti za záchranu hříšníků, aby zadrželo trestající spravedlnost svého nebeského Otce, která je tak nezodpovědně provokována. A vás všechny, mladé, dospělé i starší, vybízím: Čiňte pokání a nebojte se ho! Odpírejte si z lásky k Bohu a pro záchranu svých bratří a sester i věci dovolené a nezávadné, aby se Bůh nad námi smiloval a nedopustil naší záhubu.

Obyvatelé asyrského hlavního města Ninive nebyli pravděpodobně menšími hříšníky než jsme my, ale zachránili se před Božím hněvem, protože uposlechli výzvy proroka Jonáše a dali se na pokání. – Žádné vnější nebezpečí nemůže národ ohrozit tak, jako jeho vlastní mravní rozklad. A tomu se čelí pokáním. „Nebudete-li činit pokání, všichni podobně zahynete!“ (Lk. 13, 4), napomíná nás Ježíš Kristus. Uschopněme se tedy s pomocí milosti Boží plnit správně Boží vůli cestou pokání. Příležitostí jsme k tomu měli již dost. Nevím, zda jsme jich dobře využili.

Bůh si nás dlouho připravoval a nyní nám vrací náš úděl do našich rukou. Přijímejme jej se vší vážností, neboť jde o celou naši budoucnost. Bude-li po nás požadována oběť, buďme připraveni k oběti! Bude-li po nás žádán život, buďme i ten ochotni darovat! Nemáme žádné jiné povinnosti, než ve správnou chvíli naplnit vůli Boží. On nás nenechá bez odměny.

Naše síla je v mravnosti.

Naše národy jsou malé. Nepodléháme pokušení velkých ke zneužití své fyzické moci, protože takovou moc nemáme. Kdykoli jsme v dějinách vítězili, bylo to převahou mravní. Máme-li udržet nadějný směr, který jsme nastoupili v padesátém výročí obnovení naší novodobé samostatnosti, obnovme a upevněme dobrovolným pokáním a křesťanskou sebekázní svou největší národní sílu, tj. mravnost!

K tomu nám pomáhej Bůh a blahoslavená Panna Maria, která v posledních letech ustavičně k pokání vyzývá. Učme se pokání od našich slavných nebeských ochránců, kteří byli za svého pozemského života mistry v umění kajícího sebezáporu! Vzávejme o přímluvu především svatého Václava! Tento náš osvědčený národní patron vidí naše soužení i naše potřeby a bdí nad našim národem. Všichni to nějak instinktivně cítíme a v nejtěžších a nejnámennějších chvílích národa hledáme u něho útočiště.

Oba naše národy prošly za posledních padesát let křivolakou cestou, plnou úskalí, nástrah a zkoušek. Doba, kterou právě prožíváme, patří v naší novodobé historii k těm nejkritičtějším. Ale neztrácejme klid a důvěru! „Myslete na chorál!“

Také my katolíci se rádi zapojíme v jubilejním roce do obecného úsilí o konsolidaci poměrů v naší zemi. Milujeme svou vlast, svůj národ. Záleží nám na jeho šťastné budoucnosti. Nezůstávejme v ničem stranou! V ničem, co může přispět k upevnění jeho duchovní a mravní prosperity i k jeho hmotnému zabezpečení a rozvoji ve všech směrech. Chceme, aby bylo s námi počítáno a přičiníme se, aby náš přínos byl opravdu velký a podstatný.

Ať o slavnostních dnech zazní všude v naší diecézi hlahol zvonů našich kostelů!

Ať jsou naše chrámy slavnostně vyzdobeny a přeplněny věřícími, spojenými vírou a modlitbou!

Ať se vznáší k jejich klenbám úpěnlivé volání všech: „Nedej zahynouti nám ni budoucím!“

Ať v padesáté výročí naší samostatnosti je dnem všeobecného smíření mezi všemi členy národa i mezi národem a Bohem!

Vybízím k tomu vás, drazí diecézani, i všechny, kdo mají rádi tento kraj a milují jeho pracovitý lid. Vyzývám vás jako váš biskup a služebník po svém návratu do litoměřické diecéze. Chci jít s vámi po cestě křesťanské a občanské obnovy a na tuto jediné správnou a bezpečnou cestu vám z otcovského srdce žehnám:

Ve jménu + Otce i + Syna i + Ducha Svatého.

+ ŠTĚPÁN, biskup litoměřický

Litoměřice, 28. 9. 1968

na svátek sv. Václava, ochránce a dědice národa.

Příloha č. 4 – přehled charakteristických prvků modlitební praxe vybraných modelů

	Adam	Abraham	Jákob	Josef	Mojžíš	David	Ježíš	Petr	Pavel	Ant. Šuránek	Štěp. Trochta
slyší Boží hlas	X	X	X		X		X	X	X		
Bůh mluví zprostředkovaně	X			X		X	X	X	X		
zranil Boha hříchem	X		X			X		X	X	X	X
lítost po hříchu	X		X			X		X	X	X	X
pokora		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
miláček, Boží vyvolený	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
setkal se s Bohem	X	X	X		X		X	X	X		
poslušnost Bohu			X	X	X	X	X	X	X	X	X
přímluvce u Boha, důvěrník Boha		X		X	X	X	X	X	X	X	X
důvěřoval, věřil Bohu		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
modlí se prací, činy		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
zodpovědnost za lid		X		X	X	X	X	X	X	X	X
učí znát Boží nařízení				X	X	X	X	X	X	X	X
modlitba, půst	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
zkoušky věrnosti	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
trpělivost a vytrvalost ve zk.		X		X	X	X	X	X	X	X	X
horlivost pro Boha			X	X	X	X	X	X	X	X	X
závazek chodit po Božích cestách		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
touhy po Bohu			X		X	X	X	X	X	X	X
odplácení dobrem za zlo				X	X	X	X	X	X	X	X
zodpovědnost a svědomitost při plnění úkolů		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Tab. č. 1 – přehled charakteristických prvků modlitební praxe vybraných modelů

Tabulka zachycuje prvky v modlitební praxi, které jsou (příp. nejsou) zastoupeny u jednotlivých vybraných modelů. Symbol „X“ znázorňuje zastoupení konkrétního prvku modlitební praxe u vybraného muže. Volné políčko pak znamená, že u vybraného jedince není daný prvek výrazným rysem. Jak je z vyhodnocení patrné, většina vybraných mužů se osvědčila v oblasti modlitby, půstu, prošla zkouškami věrnosti, důvěřuje Bohu, doslova se „modlí prací“ a jak bylo výše uvedeno, nezastupitelným prvkem je pokora. Zajímavé je, že u „moderních“ mužů víry (tzn. u A. Šuránka a Š. Trochty) nemůžeme říct, že by se přímo setkali s Bohem a slyšeli jeho hlas nebo by k nim Bůh mluvil alespoň zprostředkovaně. Nicméně z jistých indicií bychom tak usoudit mohli.